

SPORAZUMI O PRIZNANJU KRIVNJE ZA RATNE ZLOČINE U BOSNI I HERCEGOVINI: IZMEĐU POKAJANJA I KONSENZUALNE PRAVDE

UDK: 347.925:341.322.5(497.6)

DOI 10.51558/2712-1178.2020.6.1-2.22

Prethodno saopštenje

Dr. sc. Vedad Gurda, vanredni profesor
Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli
email: vedad.gurda@untz.ba

SAŽETAK

Jednu od savremenih tendencija u razvoju krivičnog procesnog prava predstavlja uvođenje pojednostavljenih (sumarnih) formi postupanja u krivičnom postupku, koje imaju za cilj ubrzano rješavanje krivičnopravnih sporova i rasterećenje krivičnog pravosuđa. Među najzastupljenije forme sumarnih postupanja u uporednom pravu spada institut sporazuma o priznanju krivnje, koji predstavlja nagodbu sui generis između tužioca i osumnjičenog/optuženog, u okviru koje tužilac optuženom nudi određene procesne benefite u zamjenu za priznanje krivnje za učinjeno krivično djelo. Ti benefiti se, primjeri radi, mogu ogledati u predlaganju blaže kvalifikacije krivičnog djela, odnosno povlačenju pojedinih tačaka optužnice, predlaganju izricanja blažih krivičnopravnih sankcija itd. Postoji mnoštvo argumenata pro et contra primjene predmetnog instituta. Nedvojbeno je kako primjena sporazuma o priznanju krivnje doprinosi bržem rješavanju krivičnih predmeta i smanjenju troškova krivičnog postupka, a istovremeno takvo priznanje, posebno ako je popraćeno iskrenim pokajanjem, može predstavljati značajnu satisfakciju za žrtve. S druge strane, nagodba stranaka u krivičnom postupku može značajno ugroziti procese utvrđivanja materijalne istine i korektivne pravde, posebno u krivičnim postupcima koji se vode povodom ratnih zločina.

U radu se nude osnovne informacije o procesuiranju ratnih zločina u Bosni i Hercegovini pred različitim pravosudnim forumima te razmatra normativni okvir za primjenu sporazuma o priznanju krivnje, kao i prednosti i nedostaci istog. Prikupljeni su i analizirani statistički pokazatelji o obimu primjene predmetnog instituta u krivičnim postupcima za ratne zločine počinjene na području Bosne i Hercegovine, koji su u proteklom periodu vođeni pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), srbijanskim

i njemačkim pravosuđem, kao i sudovima u Bosni i Hercegovini. Došlo se do saznanja da je približno jedna četvrtina pravomoćno osuđenih pred MKSJ prethodno zaključila sporazum sa haškim Tužilaštvom. Također, sporazum se u predmetima ratnih zločina u značajnoj mjeri primjenjuje i pred sudovima u Bosni i Hercegovini, gdje je, zanimljivo, obim njegove primjene povodom ovih zločina na razini obima prosječne primjene predmetnog instituta povodom svih krivičnih djela koja se procesuiraju pred sudovima u Bosni i Hercegovini i kreće se oko 10%. Nešto manji obim primjene sporazuma o priznanju krivnje za ratne zločine u Bosni i Hercegovini zabilježen je pred sudovima u Republici Srbiji.

Ključne riječi: Genocid i ratni zločini u Bosni i Hercegovini, sporazum o priznanju krivnje, Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju,

Uvod

Premda ne postoje općeprihvaćene statistike o obimu zločina koji su se dogodili tokom rata u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995. godine, nedvojbeno je da se radilo o zločinima apokaliptičkih razmjera, od kojih su neki u postratnom periodu bili predmetom procesuiranja pred različitim pravosudnim forumima. Spomenuti procesi su često znali uzburkati duhove traumatične prošlosti unutar bosanskohercegovačke javnosti te izazvati nezadovoljstvo bilo žrtava ili optuženih za predmetne ratne zločine. Ono što je opća karakteristika ovih procesa jeste da se, u pravilu, izuzetno sporo odvijaju i da dugo traju, a sve zbog potrebe za izvođenjem mnoštva različitih dokaza kako bi se moglo kredibilno odlučiti o potencijalnoj krivnji optuženih. Dugotrajnost datih procesa obično se negativno odražava kako na same optužene koji željno iščekuju sudsku potvrdu njihove prepostavljene nevinosti, tako i na žrtve, ali i na opću javnost, koji se nadaju donošenju osuđujuće presude kao potencijalnog izraza satisfakcije i pravde. Jedan od procesnih mehanizama koji doprinosi ubrzanju sudskih postupaka i minimiziranju prethodno spomenutih negativnih efekata dugotrajnosti sudskih postupaka na sve aktere koji učestvuju u istom jeste institut sporazuma o priznanju krivnje. Sporazum o priznanju krivnje (eng. *plea bargaining*) predstavlja nagodbu *sui generis* između tužitelja i osumnjičenog, odnosno optuženog o rješavanju predmeta krivičnog postupka na način da tužitelj zbog dobrovoljnog prizanja krivnje osumnjičenog, odnosno optuženog predloži izricanje blaže vrste ili mjere kazne ili čak i blažu pravnu kvalifikaciju krivičnog djela, koje se ima procesuirati u skraćenoj (sumarnoj) krivičnoj proceduri.

Ideja za istraživanje primjene sporazuma o priznanju krivnje prilikom procesuiranja ratnih zločina u Bosni i Hercegovini javila se prije nekoliko godina, a svojevrsnu inspiraciju predstavljao je članak Izeta Perviza pod naslovom *Pedeset pokajnika za ratne zločine*, objavljen na portalu Al Jazeera Balkans u nevembru 2016. godine.¹ Autor u članku ističe kako vijesti da je neko od optuženih za ratne zločine priznao da je učinio taj zločin (a koje on genusno označava kao pokajnike) prolaze gotovo neprimjetno u javnosti, što on smatra potpuno neprihvatljivim, te ukazujući na značaj pokajanja i priznanja ističe da: „...svaki put kada neki optuženik prizna da je izvršio ratni zločin, ova balkanska zemlja duboko odahne. Biva ona tada lakša za težinu cijelog zločina“.

Također, autor spomenutog članka navodi da se na stranici Haškog tribunala može pronaći izjava jedne od žrtava genocida u Srebrenici izjava koja glasi: „Priznanja su mi donijela najveći osjećaj olakšanja koji sam osjetio od pada Srebrenice. Bila je to potvrda koju sam tražio posljednjih osam godina... Mi više ne moramo dokazivati da smo žrtve.“ I. Perviz navedenu izjavu komentira na sljedeći način: „Zar ove riječi preživjele žrtve genocida ne otvaraju duboku spoznaju: kako god pokajanje rasterećuje zločinca bremena krivnjom natopljene savjesti, isto tako ono rasterećuje i porodice žrtava“.

Ovakvo promišljanje I. Perviza bilo je povodom da se istraži primjena jednog izuzetno kontraverznog krivičnoprocesnog instituta kakav je sporazum o priznanju krivnje i to u kontekstu procesuiranja najtežih krivičnih djela kao što su ratni zločini. Autor spomenutog članka je ukazao na jedan od potencijalnih benefita njegove primjene, no s tim u vezi nameće se pitanje da li su oni koji priznaju učinjenje krivičnog djela uistinu i pokajnici, odnosno koliko su iskrena pokajanja koja su motivirana izricanjem blaže vrste kazne ili davanjem drugih koncesija učinitelju? Međutim, zar i ona priznanja koja ne prati iskreno pokajanje ne mogu ponuditi određenu, bar minimalnu satisfakciju žrtvama? Osim toga, a kako je prethodno istaknuto, primjena sporazuma o priznanju krivnje doprinosi bržem i efikasnijem procesuiranju ratnih zločina te rasterećenju krivičnog pravosuđa.

S druge strane, predmetnom institutu mogu se upućivati i određeni prigovori. S tim u vezi, prigovara se da presude na temelju sporazuma o priznanju krivnje ne produkuju stvarnu (materijalnu) istinu, već je u konkretnom slučaju riječ o među strankama dogovorenoj (konsenzualnoj) istini i pravdi, odnosno o potencionalnoj trgovini istinom, što poseb-

1 Vidi: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/pedeset-pokajnika-za-ratne-zlocine> (pristup: 13. januar 2020.)

no može biti pogubno u kontekstu procesuiranja ratnih zločina. To iz razloga jer bi sudske odluke donesene u okviru procesuiranja ratnih zločina trebale poslužiti kao prvorazredni historijski izvori za utvrđivanje kredibilnih činjenica i pisanje objektivne historije o prirodi i karakteru ratnih događanja na nekom prostoru. Osim ovog, u literaturi se navode i drugi argumenti *contra* primjene datog sporazuma. Imajući u vidu prethodno istaknute kontraverze nameće se i pitanje u kojoj mjeri se u praksi primjenjuje sporazum o priznanju krivnje u postupcima koji se vode za ratne zločine počinjene na prostoru Bosne i Hercegovine? Korištenjem konvencionalne metodologije istraživanja u oblasti društvenih i pravnih nauka u okviru ovog istraživanja pokušalo se odgovoriti na prethodno istaknuta pitanja, kao i na neka druga.

Procesuiranje ratnih zločina u Bosni i Hercegovini

Ratni zločini koji su se dogodili na prostoru Bosne i Hercegovine u periodu od 1992. do 1995. godine bili su ili su još uvijek predmetom procesuiranja na više nivoa i to pred: a) Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju, b) sudovima u Bosni i Hercegovini te c) sudovima pojedinih inostranih država na temelju univerzalne jurisdikcije.

Kada je riječ o procesuiranju predmetnih zločina pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (u daljem tekstu: MKSJ), pred ovim sudom su uglavnom procesuirani politički i vojni lideri, odnosno osobe na (naj)višem nivou vojne i političke hijerarhije moći, dok su pred domaćim i inostranim pravosuđem procesuirane osobe srednjeg i nižeg nivoa odgovornosti. Sud je osnovan rezolucijama 822 i 827 Vijeća sigurnosti UN-a iz 1993. godine sa nadležnošću da istražuje i krivično goni osobe odgovorne za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena nakon januara 1991. godine u ratnim sukobima na prostorima bivše SFRJ. Aktivnosti i rad MKSJ uređeni su Statutom MKSJ koji je usvojilo Vijeće sigurnosti UN spomenutom rezolucijom 827, dok je vođenje postupka regulirano *Pravilnikom o postupku i dokazima*, kojeg su kreirale i u prethodnim godinama novelirale sudije MKSJ. Shodno odredbama čl. 4. Statuta MKSJ je bio stvarno nadležan za suđenja povodom četiri vrste (ratnih) zločina i to: a) *teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. godine*, b) *kršenje zakona i običaja ratovanja*, c) *genocid* i d) *zločine protiv čovječnosti*. MKSJ je bio nadležan da procesuiru isključivo fizičke osobe (pojedince), a ne i da krivično goni pojedine pravne subjekte (organizacije, (para)vojne formacije,

političke stranke itd.), niti da utvrđuje odgovornost država zbog genocida ili agresije. S obzirom da je formiran kao *ad hoc tribunal* MKSJ je zvanično prešao sa radom 30. novembra 2017. godine okončavši sve prvostepene postupke, a njegov rad je nastavio *Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove*, koji će finalizirati sve preostale žalbene postupke.²

Osim pred MKSJ značajan broj osoba optuženih za ratne zločine u Bosni i Hercegovini procesuiran je i pred sudovima u Bosni i Hercegovinu.³ Isključiva nadležnost za procesuiranje datih zločina pripada Sudu Bosne i Hercegovine, odnosno Odjelu I za ratne zločine ovog suda,⁴ koji sprovodi sudske postupke na temelju formalnih akata optuženja (optužnica) podignutih od strane tužilaca Tužilaštva Bosne i Hercegovine, a u skladu sa Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine,⁵ Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine⁶ i Krivičnim zakonom bivše SFRJ. U prvim godinama svoga djelovanja sudska vijeća odjela za ratne zločine predstavljala su svojevrstni hibridni krivični sud u čijemu su radu pored domaćih učestvovali i međunarodne sudije, baš kao i međunarodni tužioc i u okviru Tužilaštva Bosne i Hercegovine. U početku je međunarodne sudije i tužioce imenovao Visoki predstavnik, a od 2006. godine Visoko sudsko i

2 O radu ovog tijela vidi više na: <https://www.irmct.org/bcs>

3 O rezultatima procesuiranju ratnih zločina pred domaćim sudovima tokom pojedinih godina vidi više u: Mahmutović, Dž., Alibegović, M., *Status and Perspectives of War Crimes Processing in Bosnia and Herzegovina*, Human Research in Rehabilitation, vol. 9., no 2/2019, str. 63-67

4 Odjel I za ratne zločine Suda Bosne i Hercegovine počeo je sa radom 2005. godine, a do tada, kako za vrijeme rata, tako i nakon okončanja oružanih sukoba, predmeti ratnih zločina procesuirani su pred domaćim sudovima, a potom i pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju. On je nastao kao dio sporazuma zaključenog 2003. godine između MKSJ i Visokog predstavnika za mir u Bosni i Hercegovini, a u okviru nastojanja da se u dogledno vrijeme okonča rad MKSJ kao ad hoc suda te uspostave nacionalne institucije koje će vršiti efikasno procesuiranje ratnih zločina na prostorima bivše Jugoslavije u duhu fer i poštenog suđenja. Tako: Kreho, M. et al. (ur.), *10 godina Odjela I za ratne zločine Suda BiH*, Sud Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2015., str. 10-13; Martin-Ortega, O., *Prosecuting War Crimes at Home: Lessons from the War Crimes Chamber in the State Court of Bosnia and Herzegovina*, *International Criminal Law Review*, 2012, str. 592

5 „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15 i 35/18.

6 „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13 i 65/18.

tužilačko vijeće BiH. Do 2008. godine u okviru Odjela za ratne zločine u pet sudskih vijeća i apelacionom vijeću sudila su po dvojica međunarodnih i jedan domaći sudija, a od 2008. dva domaća i jedan međunarodni sudija,⁷ da bi par godina kasnije suđenja u potpunosti bila povjerena domaćim sudijama.⁸

Sudska vijeća odjela za ratne zločine Suda Bosne i Hercegovine, načelno, mogu suditi u dvije vrste predmeta i to: a) u predmetima koji su Sudu u skladu sa pravilom 11 *bis* *Pravilnika o postupku i dokazima* ustupljeni od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju te b) u predmetima koje je shodno svojim nadležnosti pripremiло Tužilaštvo Bosne i Hercegovine. Pod grupom krivičnih djela koja se kolokvijalno označavaju kao ratni zločini, a koja su predmetom ovih postupaka, podrazumijeva se više krivičnih djela iz glave XVII Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, koja nosi naziv *Krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom*, a u koja spadaju: *genocid* (čl. 171.), *zločini protiv čovječnosti* (čl. 172.), *ratni zločin protiv civilnog stanovništva* (čl. 173.), *ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika* (čl. 174.), *ratni zločin protiv ratnih zarobljenika* (čl. 175.), *organiziranje grupe ljudi i podstrekavanje na učinjenje krivičnih djela genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina* (čl. 176.), *protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja* (čl. 177.), *protupravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu* (čl. 178.), *povrede zakona ili običaja rata* (čl. 179.), *povreda parlamentara* (čl. 181.), *neopravdano odgađanje povratka ratnih zarobljenika* (čl. 182.) *te uništavanje kulturnih, historijskih i religijskih spomenika* (čl. 183.), a koja su učinjena na temelju individualne ili komandne odgovornosti.⁹ Riječ je o krivičnim djelima povodom kojih krivično gonjenje i izvršenje krivičnih sankcija nikada ne zastarijeva, koja su kažnjiva isključivo ukoliko se učine sa umišljajem, koja se većinom mogu izvršiti samo za vrijeme rata, oružanog

7 Ivanišević, B., *The War Crimes Chamber in Bosnia and Herzegovina: From Hybrid to Domestic Court*, International Center for Transitional Justice, 2008., str. 7

8 Premda je prvobitno bilo definirano da se prisustvo stranih sudija i tužilaca u Sudu i Tužilaštvu Bosne i Hercegovine okonča krajem 2009. godine, mogućnosti njihovog daljnjeg angažmana odlukama Visokog predstavnika o izmjenama zakona koji definiraju rad Suda i Tužilaštva Bosne i Hercegovine proširene su do kraja 2012. godine. Garbet, C., *Transitional Justice and 'National Ownership': An Assessment of the Institutional Development of the War Crimes Chamber of Bosnia and Herzegovina*, Human Rights Review, no. 1/2012, str. 74

9 O obilježjima svakog od ovih krivičnih djela vidi više u: Babić, M. et al. *Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini*, Savjet/Vijeće Evrope: Evropska komisija, Sarajevo, 2005.

sukoba ili okupacije, čiji osnov inkriminacije predstavlja kršenje pravila međunarodnog (humanitarnog) prava itd.¹⁰

Shodno odredbama čl. 27a. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine Sud Bosne i Hercegovine na prijedlog stranaka ili branioca može prenijeti vođenje postupka drugom sudu na čijem je području pokušano ili učinjeno krivično djelo iz grupe ratnih zločina. Na temelju ovog zakonskog ovlaštenja Sud BiH je u proteklom periodu nerijetko vršio ustupanja vođenja krivičnih postupaka iz oblasti ratnih zločina drugim sudovima u Bosni i Hercegovini, pri čemu su takvi postupci radi suđenja u prvom stepenu ustupani kantonalnim sudovima u Federaciji Bosne i Hercegovine i okružnim sudovima u Republici Srpskoj, kao i Osnovnom sudu Brčko distrikta BiH, te Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine, Vrhovnom sudu Republike Srpske ili Apelacionom sudu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine radi suđenja u drugom stepenu.

Na kraju, treći nivo procesuiranja ratnih zločina u BiH predstavlja njihovo procesuiranje pred pravosudnim organima pojedinih inostranih država, koji su povodom tih zločina obično vodili krivične postupke na temelju univerzalne nadležnosti. Riječ je o postupcima koji su vođeni pred njemačkim i austrijskim sudovima, sudovima određenih skandinavskih država te pravosuđem pojedinih država sa prostora bivše Jugoslavije.

Kada su u pitanju postupci pred njemačkim sudovima treba istaći da su ti sudovi na temelju univerzalne jurisdikcije procesuirali nekoliko pripadnika Vojske Republike Srpske za najteži zločin - zločin genocida nad bošnjacima u više općina u Bosni i Hercegovini. Kao epilog tih postupaka pred njemačkim pravosuđem pravomoćno su osuđeni Nikola Jorgić za zločin genocida na području općine Doboje, Đurađ Kušljić za isti zločin na području Kotor Varoši te Maksim Sokolović za saučesništvo u genocidu u Osmacima kod Zvornika, dok je Novislav Đajić oslobođen optužbi za zločin genocida nad bošnjačkim stanovništvom u Foči.¹¹ S druge strane, pred austrijskim pravosuđem za ratne zločine u Bosni i Hercegovini procesuiran je Duško Cvjetković i isti je oslobođen svih optužbi.¹²

10 Tomić, Z., *Krivično pravo II - posebni dio*, Pravni fakultet, Sarajevo, 2008., str. 414-416; Simović, M., Blagojević, M., *Međunarodno krivično pravo*, Fakultet pravnih nauka Univerziteta Apeiron, 2007., str. 139-142

11 Vidi više u: Gurda, V., *The Prosecution of Genocide in Bosnia and Herzegovina Before International, Domestic and National Courts of Other Jurisdictions*, Monumenta Srebrenica, vol 4, 2015., str. 39

12 Uporedi: Izgubljeni ratni zločinci (<https://www.cin.ba/prica-19-izgubljeni-ratni-zlocinci/> pristup: 3. mart 2020.), Cvjetković ponovo pred sudom (<http://www.infobiro.ba/article/495401>, pristup: 3. mart 2020.)

Što se tiče procesuiranja ratnih zločina počinjenih u Bosni i Hercegovini pred pravosuđem pojedinih skandinavskih zemalja, takvi postupci su vođeni pred nadležnim sudovima u Danskoj, Norveškoj i Švedskoj. Prvi takav proces vodilo je dansko pravosuđe protiv Refika Sarića i istog osudilo za vršenje ratnih zločina nad zarobljenicima u logoru Dretelj kod Čapljine,¹³ a za zločine u istom logoru pred nadležnim sudovima u Norveškoj pravomoćno je osuđen i Mirsad Repak.¹⁴ Na kraju, zločini u logoru Dretelj procesuirani su i u Švedskoj, pred čijim sudovima su za predmetne zločine osuđeni Džeki Arklov¹⁵ i Ahmet Makitan.¹⁶

Osim u zapadnoevropskim državama sudski postupci za ratne zločine u Bosni i Hercegovini vođeni su i pred pravosuđem država iz okruženja.

Najveći broj krivičnih postupaka za ratne zločine u Bosni i Hercegovini vodio se ili se još uvijek vodi pred srbijanskim pravosuđem, koji su tokom zadnje decenije uglavnom procesuirani pred Vijećem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu i Odjeljenjem za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu. Do kraja 2019. godine pred srbijanskim sudovima otvoreno je 73 predmeta za ratne zločine, od čega se 40 predmeta odnosi(lo) na zločine počinjene na području Bosne i Hercegovine.¹⁷

Manji broj sudskih postupaka za ratne zločine počinjene na prostorima Bosne i Hercegovine vođen je i pred sudovima susjedne Republike Hrvatske, pred kojima je do kraja 2019. godine pravomoćno okončano 7 postupaka protiv 10 optuženih, pri čemu je 5 optuženih oglašeno krivim za date zločine, a 5 je oslobođeno.¹⁸

13 Cassese, A., *On the Current Trends towards Criminal Prosecution and Punishment of Breaches of International Humanitarian Law*, European Journal of International Law, vol. 9, no. 1/1998, str. 6-7

14 Vidi više u: De Vlaming, F., Clark, K., *War Reparations in Bosnia and Herzegovina: Individual Stories and Collective Interests* in: Zarkov, D., Glasius, M. (eds.), *Narratives of Justice In and Out of the Courtroom: Former Yugoslavia and Beyond*, Springer, 2014., str. 170-171

15 Više u: Klamber, M., *International Criminal Law in Swedish Courts: The Principle of Legality in the Arklöv Case*, International Criminal Law Review, vol 9, no. 2/2009, str. 395-409

16 De Vlaming, F., Clark, K., *op. cit.*, str. 172.

17 Popis okončanih krivičnih predmeta za ratne zločine u Bosni i Hercegovini, kao i onih koji su u toku dostupan je na web stranici Fonda za humanitarno pravo u Beogradu na linku: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234> (pristup: 6. mart 2020.). Sumarni podaci predstavljaju rezultat vlastite analize autora.

18 Do navedenih sumarnih podataka došlo se analizom predmeta ratnih zločina koji su procesuirani pred hrvatskim pravosuđem u proteklom periodu,

Na kraju, nekoliko postupaka za ratne zločine u Bosni i Hercegovini vođeno je i pred sudovima u Crnoj Gori. S tim u vezi, zbog ratnog zločina protiv civilnog bošnjačkog stanovništva u Plužanima kod Foče presudom Vrhovnog suda Republike Crne Gore oglašeno je krivim 5 osoba, dok je presudom Višeg suda u Bijelom polju iz 2002. godine, a koju je potvrdio Vrhovni sud Republike Crne Gore 2003. godine, jedan optuženi oglašen krivim za ratne zločine koje su pripadnici Vojske Republike Srpske izvršili na željezničkoj stanici u Štrpcima (BiH) nad civilima iz pograničnih naselja susjedne Srbije i Crne Gore.¹⁹

Sporazum o priznanju krivnje

Kao što je prethodno istaknuto sporazum o priznanju krivnje predstavlja dogovor između tužitelja i osumnjičenog, odnosno optuženog o sporazumno rješavanju predmeta krivičnog postupka na način da optuženi prizna krivnju za učinjenje krivičnog djela koje mu se optužnim aktom stavlja na teret ili da se kroz tzv. klauzulu o saradnji obaveže i na neke druge radnje (npr. da svjedoči protiv svojih saučesnika ili u nekom drugom krivičnom postupku ili da naknadi štetu oštećenom ili da otkrije određene informacije značajne za određeni kriminalni događaj, kao što su, primjera radi, u predmetima ratnih zločina informacije o lokalitetu masovne grobnice ubijenih itd.), dok se sa druge strane tužitelj obavezuje da predloži izricanje blaže vrste ili mjere krivičnopravne sankcije ili da izmjeni pravnu kvalifikaciju krivičnog djela ili pak da preinači prvobitnu optužnicu na način da povuče jednu ili više tačaka optužnice. Na temelju ovako zaključenog pismenog sporazuma, uz kontrolu ispunjenja odgovarajućih zakonskih uvjeta, sud bez suđenja i izvođenja dokaza u skraćenoj proceduri izriče krivičnu sankciju te na efikasan i ekonomičan način okončava određeni krivičnopravni spor (krivični predmet). Imajući u vidu navedene karakteristike i pravnu prirodu sporazuma o priznanju krivnje isti se ubraja u *konsenzualne i pojednostavljene*

a o kojima su osnovne informacije dostupne na web stranici Dokumente - Centra za suočavanje sa prošlošću: <https://documenta.hr/kategorija/pravomocno-presudena>

19 Ivanišević, B., Gorjanc Prelević, T., *Suđenja za ratne zločine u Crnoj Gori (2009-2015)*, NVO Akcija za ljudska prava, Podgorica, 2016., str. 8

ne (sumarne) forme postupanja u krivičnim stvarima,²⁰ odnosno u skraćene krivične postupke.²¹

Kolijevkom nastanka sporazuma o priznanju krivnje smatraju se Sjedinjene Američke Države (u daljem tekstu: SAD) iz kojih se krajem XX i početkom XXI vijeka predmetni institut počeo transponirati i u mnoga evropska zakonodavstva. Širenju idejnog vala konsenzualizma i sumarnih formi postupanja na tlu kontinentalne Evrope doprinijeli su i određeni dokumenti Vijeća Evrope, poput Preporuke (R (87) 18) o uprošćavanju krivičnog pravosuđa (od 17.09.1987.) i Preporuke (R (95) 12) o upravljanju krivičnim pravosuđem (od 11.09.1995. godine).²² Pa iako se tokom posljednjih decenija uočavaju trendovi jačanja kulture sporazumjevanja i na evropskom kontinentu, te se prema nekim procjenama, primjera radi, u Njemačkoj oko 50% krivičnih predmeta riješi primjenom određenog oblika sporazumjevanja,²³ obim primjene sporazuma o priznanju krivnje nije ni približan onome na prostorima SAD-a, u kojima se 95% krivičnih predmeta koji se okončaju donošenjem osuđujuće presude temelji na primjeni sporazuma o priznanju krivnje.²⁴ Neke procjene govore da tokom redovnog radnog vremena svake dvije sekunde neka osoba na tlu SAD-a prizna

- 20 Pojednostavljene forme i načine postupanja karakterizira manji stepen složenosti procesne strukture u odnosu na opći krivični postupak, koja se obično ogleda u izostavljanju pojedinih stadija krivičnog postupka, skraćanju procesnih rokova te izostavljanju određenih procesnih formalnosti i garacija, odnosno tzv. deformalizaciji postupka. Pored sporazuma o priznanju krivnje (krivičnog djela) neke od najznačajnijih formi sumarnog postupanja čine instituti izdavanja kaznenog naloga, primjene oportuniteta krivičnog gonjenja, davanja imuniteta svjedocima, neposredne optužnice, skraćenog krivičnog postupka itd. Više u: Bejatović, S., *Pojednostavljene forme postupanja kao bitno obeležje reformi krivičnog procesnog zakonodavstva zemalja regiona* u: Jovanović, I., Stanisavljević, M. (ur.), *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima - regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni*, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, 2013, str. 13
- 21 Vidi više u: Bubalović, *Skraćeni kazneni postupci u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu* u: Jovanović, I., Stanisavljević, M. (ur.), *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima - regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni*, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, 2013, str.263-269
- 22 Sijerčić-Čolić, H., *Evropsko krivično procesno pravo- regionalna pravna pravila o krivičnom postupku*, Pravo i pravda, br. 1/2008, str. 26-27
- 23 Milovanović, M., *Sporazum o priznanju krivice - pro et contra*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, god. LVIII, br. 2/2010, str. 217
- 24 O'Hear, M., *Plea Bargaining and Procedural Justice*, Georgia Law Review, vol. 42, 2008, str. 409

krivnju. Iz tih razloga i Vrhovni sud SAD-a je primjetio kako aktuelni sistem krivičnog pravosuđa u ovoj državi predstavlja sistem nagodbi a ne sistem suđenja, odnosno pravosuđa.²⁵ Štaviše, premda po svojoj prirodi sporazum o priznanju krivnje spada u tzv. alternativne načine rješavanja krivičnih predmeta, pojedini autori imajući u vidu navedeni obim njegove primjene kao i procenete primjene drugih formi sumarnog postupnja zaključuju kako u savremenom dobu redovni krivični postupak postaje svojevrsni alternativni postupak.²⁶

Pa premda predmetni sporazum danas nedvojbeno predstavlja jednu od najčešće korištenih praksi u sistemima krivičnog pravosuđa diljem svijeta, on istovremeno čini i jedan od najkontraverznijih instituta.²⁷ Generalno, najznačajnija kontraverza vezana je za opravdanost i svrsishodnost njegove primjene, s obzirom da se njime derogiraju ili ograničavaju mnogi postulati konvencionalnog krivičnog procesnog prava i postupka. Paralelno sa tim ne samo među teoretičarima, već i u uporednom pravu, uočavaju se različita stajališta i rješenja o tome šta može biti predmetom sporazumjevanja, odnosno koje vrste sporazuma postoje, povodom kojih krivičnih djela je moguća primjena ovog sumarnog oblika postupanja, kakva je uloga suda u procesu sporazumjevanja, da li je neophodna saglasnost žrtve, odnosno oštećenog za sporazumno okončanje krivičnog predmeta, u kojim stadijima postupka je moguće zaključivanje datog sporazuma, kakve su mogućnosti ulaganja žalbe na presudu koja se temelji na predmetnom sporazumu itd.? U tekstu koji slijedi kratko ćemo se osvrnuti samo na neka od istaknutih pitanja i dilema.

Kada je riječ o vrstama sporazuma o priznanju krivnje u uporednom pravu se uočava nekoliko rješenja. S tim u vezi, u SAD-u stranke se mogu sporazumjeti da optuženi dobrovoljno prizna krivnju za određeno krivično djelo u zamjenu za to da tužitelj povuče neku od tačaka optužnice ili preinači pravnu kvalifikaciju krivičnog djela *in favorem* optuženog (*charge bargaining*) ili pak da sam predloži, odnosno da se složi sa prijedlogom odbrane da se optuženom izrekne blaža kazna (*sentence bargaining*).²⁸ Ovakvo rješenje egzistira i u zakonodavstvima nekih drugih zemalja,

25 Turner, T., *Plea Bargaining u: Reforming Criminal Justice*, str. 7

26 Thaman, S., *Comparative Criminal Procedure: A Casebook Approach*, Carolina Academic Press, 2002, str. 162

27 Fisher, G., *Plea Bargaining 's Triumph*, Yale Law Journal, vol. 109, no. 5/2000, str. 857, 859

28 Tomčić, Z., Novokmet., A., *Nagodbe stranaka u kaznenom postupku - dostignuća i perspektive*, Pravni vjesnik, god. 28, br. 3-4, 2012, str. 150

poput Gruzije, Bugarske i Finske.²⁹ Treba istaći kako primjena sporazuma o pravnoj kvalifikaciji krivičnog djela, odnosno o odustajanju od pojedinih tačaka optužnice može biti prijeporna kod krivičnih djela kao što su ratni zločini, kod kojih sudske odluke trebaju poslužiti kao prvorazredna historijska građa za deskribovanje prirode i karaktera određenog kriminalno-historijskog događaja. S druge strane, u većini kontinentalno-evropskih zemalja, poput: Francuske, Italije, Njemačke, Slovenije, Hrvatske i Rumunije³⁰ nije moguće pregovarati o pravnoj kvalifikaciji krivičnog djela i odustanku od pojedinih tačaka optužnice te su koncesije koje tužitelj može ponuditi optuženom vezane isključivo za predlaganje blaže vrste ili mjere kazne, odnosno za sporazumjevanje o kazni (sankciji).³¹

Izuzetno kontraverzno pitanje jeste i pitanje težine krivičnih djela povodom kojih je moguća primjena sporazuma o priznanju krivnje. Čini se suvislim da bi sporazumjevanje trebalo koristiti povodom lakših krivičnih djela kako bi se rasteretili kapaciteti krivičnog pravosuđa, koje bi se u tom slučaju moglo posvetiti blagovremenom procesuiranju težih krivičnih djela na javnom suđenju i uz mogućnost optuženog da koristi sva procesna prava i garancije.³² No, više je nego upitno da li omogućiti sporazumjevanje i povodom težih krivičnih djela. Određeni broj evropskih zakonodavstava rokovodeći se interesima žrtava, opće javnosti, kao i pravima optuženog na javno i pravično suđenje, ne dozvoljava primjenu sporazuma o priznanju krivnje povodom težih krivičnih djela. S tim u vezi, primjena ovog instituta u Belgiji, Italiji i Švicarskoj rezervisana je za krivična djela za koja je propisana kazna zatvora do pet godina, u Španiji i Finskoj do šest godina,³³ a u Rumuniji do sedam godina.³⁴ U Francuskoj

29 Tinsley, A., *Criminal Legal Aid and Plea Bargaining: Overview of International Standards and Recommendations for Georgian Legal Aid*, UNDP, 2017, str. 7, 24, 29

30 Alexandru, M., *Plea Agreement During The Criminal Prosecution of A Criminal Trial*, *Lesij – Lex et Scientia*, no. 2/2017, str. 110-115

31 Turudić, I., Pavelin Borzić, T., Bujas, I., *Sporazum stranaka u kaznenom postupku – trgovina pravdom ili ne?*, *Pravni vjesnik*, god. 32, br. 1/2016, str. 128, 132, 134, 135, 138

32 Ivičević Karas, E., Puljić, D., *Presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu i praksi Županijskog suda u Zagrebu*, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb)*, vol. 20, br. 2/2013, str. 843

33 *Ibid*; Tinsley, A., *Criminal Legal Aid and Plea Bargaining: Overview of International Standards and Recommendations for Georgian Legal Aid*, UNDP, 2017, str. 23, 29

34 Cantemir, N., *The Plea Bargain, A „Negociation“ Between The Prosecutor and The Defendant?* *Lesij – Lex et Scientia*, no. 2/2013, str. 161-162

sporazumjevanje nije moguće povodom najteže vrste krivičnih djela poznatih kao *zločini* (*crime*), dok je moguće kod blaže vrste krivičnih djela koja se označavaju kao *delikti* (*delits*), no i ovdje je rezervirano isključivo za lakše delikte za koje je zapriječena novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina.³⁵ S druge strane, u zakonodavstvima država koje baštine angloameričku pravnu tradiciju, poput SAD-a, Kanade, Australije, Novog Zelanda, Irske i Ujedinjenog Kraljevstva, primjena *plea bargaining-a* moguća je povodom svih, pa i najtežih krivičnih djela, a takvo rješenje susreće se i na Filipinima, Južnoafričkoj Republici, Venecueli i Izraelu,³⁶ te pojedininim evropskim državama, poput Njemačke, Makedonije, Hrvatske,³⁷ Srbije,³⁸ Slovenije,³⁹ Bugarske i Gruzije.⁴⁰

Benefiti sporazuma o priznanju krivnje

U literaturi se navodi mnoštvo prednosti i benefita sporazuma o priznanju krivnje, a kako ističu pojedini autori,⁴¹ najcitiraniji razlog u ko-

- 35 Ivičević Karas, E., Puljić, D., *Presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu i praksi Županijskog suda u Zagrebu*, str. 183
- 36 Givati, Y., *The Comparative Law and Economics of Plea Bargaining: Theory and Evidence*, Harvard Law School, Discussion Paper no. 39, 07/2011, str. 22
- 37 Premda hrvatski Zakon o kaznenom postupku (iz 2008.) načelno omogućava primjenu sporazuma o priznanju krivnje povodom svih krivičnih djela, *Naputkom glavnog državnog odvjetnika* je određeno tri vrste slučajeva povodom kojih će državni odvjetnik odbiti sporazum. Jednu od njih obuhvataju slučajevi naročito teških krivičnih djela, prvenstveno oni „u kojima su žrtve teško traumatizirane ili su izgubile život, ili se radi o djeci i maloljetnicima, u kojim slučajevima se unaprijed može zaključiti kako bilo koja sankcija o kojoj bi bio postignut sporazum neće biti prihvaćena kako od oštećenika, odnosno rodbine samih žrtava, tako i od javnosti“. Ivičević Karas, E., Puljić, D., *Presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu i praksi Županijskog suda u Zagrebu*, str. 842
- 38 Bejatović, S., *Reforma krivičnog procesnog zakonodavstva Srbije i institut sporazumjevanja javnog tužioca i okrivljenog*, Anali Pravnog fakulteta u Zenici, br. 10, 2012, str. 211
- 39 Turudić, I., Pavelin Borzić, T., Bujas, I., *Sporazum stranaka u kaznenom postupku - trgovina pravdom ili ne?*, str. 135
- 40 Tinsley, A., *Criminal Legal Aid and Plea Bargaining: Overview of International Standards and Recommendations for Georgian Legal Aid*, str. 7, 24
- 41 Alkon, C., *Plea Bargaining as a Legal Transplant: A Good Idea for Troubled Criminal Justice Systems?* *Transnational Law and Contemporary Problems*, vol. 19, 2010, str. 392

rist primjene sporazuma o priznanju krivnje vezan je za činjenicu da on predstavlja efikasniji i ekonomičniji način okončanja krivičnog postupka u odnosu na redovni krivični postupak, čijom primjenom se doprinosi ubrzanju krivičnog postupka i ostvarivanju procesne ekonomije.⁴² Pa premda jedan od ciljeva i karakteristika krivičnog postupka ne treba da bude brzo, već pravično suđenje, pravo na pravično suđenje, između ostalih, uključuje i pravo na suđenje u razumnom roku, koje je nerijetko nemoguće realizirati stoga što sudski postupci jako dugo traju. Sudski postupci često dugo traju ne zbog njihove kompleksnosti, već zbog zauzetosti sudova prethodno pokrenutim postupcima, odnosno zbog velikog broja predmeta u radu.⁴³ Sumarno okončanje krivičnog postupka na osnovu sporazuma o priznanju krivnje doprinosi rasterećenju sudova i drugih organa krivičnog postupka te stvara mogućnosti da se oni mogu posvetiti i drugim predmetima kako bi ih okončali u razumnom roku. Pogotovo ima logike na sumaran način procesuirati lakša krivična djela kako bi se vrijeme i drugi resursi krivičnog pravosuđa mogli iskoristiti za temeljito provođenje redovne krivične procedure u onim predmetima gdje je to neophodno.

No, osim uštede na vremenu, sporazumima o priznanju krivnje štede se i znatna finansijska sredstva,⁴⁴ koja su neopodna za sprovođenje različitih procesnih radnji tokom redovnog suđenja (npr. sredstva neophodna za sprovođenje vještačenja, dolaska svjedoka, dovođenje osumnjičenog itd.), kao i sredstva za finansiranje naknada za rad sudija, tužitelja, branitelja i drugih profesionalnih aktera krivičnog postupka⁴⁵.⁴⁶ Osim toga, čak i u

42 Bubalović, T., Pivić, N., *Krivično procesno pravo – posebni dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Zenici, Zenica, 2014, str. 74

43 Malešić, S., Bingulac, N., *Pojedini aspekti opravdavanja i osporavanja instituta sporazuma o priznanju prekršaja*, Kultura polisa, god. XV (2018), br. 37., str. 310

44 Bejatović, S., *Krivično procesno pravo*, Službeni glasnik, Beograd, 2016, str. 414

45 Milovanović, M., *Sporazum o priznanju krivice – pro et contra*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, god. LVIII, br. 2/2010, str. 218

46 U kojoj mjeri sporazumjevanje o priznanju krivnje doprinosi procesnoj ekonomiji u nekim državama, poput SAD-a, najbolje ilustruje činjenica da je Vrhovni sud u predmetu *Santobello vs. New York* iz 1971. godine, kada se po prvi izjasnio o poželjnosti primjene predmetnog instituta, kao jedan od argumenata istakao to da bi država ukoliko bi došlo do ukidanja sporazuma morala da utrostruči broj sudija, a samim time i budžet krivičnog pravosuđa. Neke druge procjene su još drastičnije, te se cijeni da bi smanjenje obima primjene sporazuma sa 90% na 80% iziskivalo dvostruko povećanje sudskog osoblja. Uporedi: Brkić, S., *Racionalizacija krivičnog postupka i uprošćene procesne forme*, Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu,

najbogatijim državama finansijski, kadrovski i drugi resursi koji stoje na raspolaganju krivičnom pravosuđu su ograničeni te ukoliko bi se u svakom slučaju sprovodile redovne krivične procedure to bi zbog ograničenosti tih resursa vjerovatno vodilo ka smanjenju i slabljenju pojedinih procesnih garancija i standarda postupanja. Stoga se u literaturi navodi kako preopterećenost pravosuđa i potreba za ekonomičnijim rješavanjem krivičnih postupaka predstavlja najjači pragmatični argument u prilog primjene konsenzualne pravde⁴⁷.

Sljedeći pragmatični argument koji se navodi *in favorem* primjene sporazuma o priznanju krivnje vezan je za činjenicu da ovaj institut u nemalom broju slučajeva predstavlja izuzetno dragocjen instrumentarij otkrivanja i dokazivanja krivičnih djela ili nekih drugih relevantnih činjenica, pogotovo iz oblasti teškog i organizovanog kriminaliteta.⁴⁸ S tim u vezi, nerijetko bi bilo nemoguće dokazivati krivnju rukovodstva kriminalnih grupa bez sporazuma sa članovima grupe, koji se sporazumom mogu obavezati da svjedoče protiv rukovodstva ili drugih članova grupe.⁴⁹ Također, u nemalom broju slučajeva procesuiranja ratnih zločina klauzula o saradnji kao sastavni dio sporazuma o priznanju krivnje predstavljala je krunski osnov saznanja za druge ratne zločine i njihove učinitelje, osnov za prikupljanje odgovarajućih dokaza, odnosno osnov saznanja o pojedinačnim ili masovnim grobnicama ubijenih, što predstavlja informacije od neprocjenjivog značaja za porodice žrtava ratnih zločina.

Skraćeno rješavanje krivičnih predmeta i ubrzavanje krivičnog postupka donosi plodotvorne rezultate za sve zainteresirane strane u postupku. Interes i pravo *osumnjičenog/optuženog* je izbjegavanje dugotrajnih sudskih postupaka i suđenje u razumnom roku. S tim u vezi, dobro je poznata maksima da se dugotrajna suđenja i spora pravda percipiraju kao najveća nepravda. Za nevino osumnjičenog/optuženog to iz razloga jer ga tokom cijelog postupka, bez obzira na presumpciju nevinosti, prati sumnja da je učinitelj krivičnog djela i rizik potencijalne osude. S druge strane, ukoliko je kriv u njegovom je interesu (a posredno i u interesu društva) da se čim prije izrekne krivična sankcija i započne sa programima tretmana u

2004., str. 214; Bajović, V., *Sporazum o priznanju krivice: uporedno-pravni prikaz*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2009., str. 97

47 Damaška, M., *Napomene o sporazumima u kaznenom postupku*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 11, br. 1/2004, str. 17

48 Dimitrijević, V., *Uloga suda prilikom zaključivanja sporazuma o priznanju krivice*, Pravo i pravda, god XII, br. 1/2013, str. 219

49 *Ibid*; Bajević, V., *op. cit.*, str. 99

procesu njenog izvršenja. To iz razloga što se specijalno preventivni učinci krivičnih sankcija u smislu preodgoja i resocijalizacije učinitelja mogu daleko bolje ostvariti ukoliko između vremena učinjenja krivičnog djela i izvršenja krivičnih sankcija prođe kraći vremenski period. Također, dugotrajni sudski postupci i iščekivanje sudskog pravorjeka kao i potencijalne krivične sankcije je izuzetno stresogeno za optuženog, neovisno da li je nevin ili kriv, što se značajno reducira primjenom skraćenih krivičnih postupaka. Dodatno, okončavanje krivičnog postupka zaključivanjem sporazuma o priznanju krivnje ima za posljedicu izbjegavanje javnog suđenja na glavnom pretresu, čime se značajno smanjuju efekti etiketiranja iigmatizacije osumnjičenog/optuženog.⁵⁰ Na kraju, značajni benefiti i koncesije koji mogu stimulirati optuženog na zaključenje sporazuma o priznanju krivnje jesu izricanje blaže vrste ili mjere kazne, kraće trajanje pritvora ukoliko mu je isti određen, te manji troškovi postupka i odbrane ukoliko ih on lično bude morao snosti.⁵¹

Ovakav način okončanja krivičnog postupka u interesu je i *sudije i tužitelja*, koji se nakon ubrzanog okončanja jednog krivičnog postupka mogu posvetiti drugim postupcima.⁵² To je posebno važno kada je riječ o procesuiranju teških krivičnih djela, kakvi su ratni zločini, u kojima redovni krivični postupci traju i po nekoliko godina. Pri takvom stanju stvari postupajući suci i tužitelji mogu biti angažirani na određenom broju krivičnih predmeta, dok ostali predmeti „ostaju na čekanju“ do okončanja ranije započetih predmeta. Sve to je u domaćoj pravosudnoj praksi imalo za posljedicu da od vremena učinjenja pa do vremena suđenja i okončanja pojedinih postupaka prođe i nekoliko decenija, što je izazivalo ogromno razočarenje i nezadovoljstvo ne samo porodica žrtava ratnih zločina, već i opće javnosti. S druge strane, s protokom vremena rasvjetljavanje pojedinih ratnih događaja i zločina koji se temelje na iskazima svjedoka sve više su ugrožena, što zbog smrti ili raseljavanja tih svjedoka, što zbog toga što sjećanja na neke događaje i okolnosti s vremenom blijede.

Na kraju, usljed protoka vremena postoji realna opasnost da žrtve pojedinih ratnih zločina, bilo da je riječ o neposrednim žrtvama (npr. silo-

50 Ivičević Karas, E., Puljić, D., *Presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu i praksi Županijskog suda u Zagrebu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 20, br. 2/2013, str. 825

51 *Ibid*

52 Tomčić, Z., Novokmet, A., *Nagodbe stranaka u kaznenom postupku - dostignuća i perspektive*, Pravni vjesnik, god. 28, br. 3-4, 2012, str. 178

vane, ratni zarobljenici itd.) ili posrednim žrtvama (članovi porodice ubijenih, silovanih itd.) ne dočekaju okončanje krivičnog postupka i “sudsku pravdu“. S tim u vezi, nedvojbeno je kako primjena sporazuma o priznanju krivnje prilikom procesuiranja ratnih zločina može značajno reducirati ove neželjene efekte. S duge strane, ne samo neposredne žrtve već i opća javnost željno iščekuju osudu i pravdu te iz tih razloga i oni spora i dugotrajna suđenja razumjevaju velikom nepravdom. Žrtve i opća javnost žele da učinitelji krivičnih djela budu čim prije osuđeni i sankcionirani (nerijetko čak i pod uvjetom izricanja blaže kazne), čemu nedvojbeno doprinosi primjena sporazuma o priznanju krivnje. Dodatno, žrtva se u ovakvoj vrsti postupaka ne izlaže obavezi da svjedoči u krivičnom postupku te samim time niti traumatičnom iskustvu neugodnog ispitivanja i potencijalnoj sekundarnoj viktimizaciji.⁵³ Na kraju, ukoliko se sporazumom o priznanju krivnje osumnjičeni/optuženi obaveza da žrtvi nadoknadi štetu, izvrši neku drugu vrstu reparacije ili da joj se izvine, pogotovo ukoliko je to izvinjenje produkt iskrenog kajanja, time se otvaraju perspektive ostvarivanja restorativne pravde, čiji su rezultati mnogo plodonosniji u odnosu na produkte vođenja konvencionalnog krivičnog postupka.

Nedostaci sporazuma o priznanju krivnje

Međutim, pored navedenih benefita u literaturi se ističu i određeni nedostaci koje primjena sporazuma potencijalno sa sobom nosi. S tim u vezi, prigovara se da presude na temelju sporazuma o priznanju krivnje ne produkuju stvarnu (materijalnu) istinu, već je u konkretnom slučaju riječ o stranačkoj, odnosno konsenzualnoj istini i pravdi, te potencijalnoj trgovini istinom, koja se od stvarne istine može razlikovati na dva načina. S jedne strane, postoji rizik da optuženi prizna ono što nije učinio kako bi izbjegao suđenje i strožiju ili veću kaznu koja mu prijete,⁵⁴ a sa druge

53 Ipak, kako ističu pojedini autori, riječ je samo o pretpostavci, s obzirom da se primjenom sporazuma pozicija žrtve dodatno marginalizuje bez prilike da predoči svoju verziju i iskustvo kriminalnog događaja, a nerijetko su žrtve radije voljne proći kroz javno suđenje u ulozi svjedoka nego da učinitelj na temelju sporazuma profitira blažom kaznom. Ivičević Karas, E., Puljić, D., *Presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu i praksi Županijskog suda u Zagrebu*, str. 836

54 Rezultati pojedinih istraživanja u SAD-u sugeriraju da između 2% i 8% nevinih zaključujući sporazum o priznanju krivnje kako bi izbjegli rizik strožijeg sankcioniranja. Tako: Pirner, S., *Sporazumno okončanje krivičnih postupaka – pledoaje u prilog procene efekata propisa pre odustajanja od konti-*

da se zbog sumarnog postupanja u potpunosti ne utvrde i rasvijetle sve relevantne činjenice vezane za konkretan događaj,⁵⁵ koje ponekada mogu imati i historijski značaj, što je posebno potencijalno izraženo prilikom procesuiranja ratnih zločina.

Zbog izricanja blagih kazni u predmetima koji se okončaju primjenom sporazuma o priznanju krivnje ili drugih konsenzualnih načina rješavanja krivičnopravnog spora nerijetko se javlja nezadovoljstvo kod žrtava krivičnih djela, kao i opće javnosti, koji takve odluke percipiraju nepravednim, a što dovodi do gubljenja povjerenja ne samo u krivično pravosuđe, već generalno u institucije države i vlasti.⁵⁶ Iz tih razloga neka zakonodavstva da bi preduprijedila ovakve efekte primjenu datog instituta povodom težih krivičnih djela uvjetuju pristankom žrtve (oštećenog).⁵⁷ Također, upitno je koliko je kredibilna odluka koja se temelji na iskazu osumnjičenog/optuženog za kriminal.

U ovoj vrsti krivičnog postupka relativizira se značaj mnogih procesnih načela, kao što su načela kontradiktornosti, javnosti,⁵⁸ usmenosti, akuzatornosti, legaliteta i oficijelnosti krivičnog gonjenja te još nekih drugih načela.⁵⁹ Dodatno, za razliku od konvencionalnog krivičnog postupka u kojemu je odmjeravanje kazne u isključivoj nadležnosti suda, prilikom sporazumjevanja o krivnji izraženo je i stranačko, odnosno dominantno tužilačko odmjeravanje kazne.⁶⁰ Opravdanje za odstupanje od predmetnih procesnih načela nalazi se u pravnoj prirodi te benefitima koje sa sobom donosi institut sporazuma o priznanju krivnje.

entalnoevropskih pravnih principa, Kontinentalno pravo (KoPra) – časopis za održiv i skladan razvoj prava, br. 1/2017, str. 85

55 Ibid, str. 80

56 Ibid, str. 83

57 S tim u vezi, izmjenama hrvatskog Zakona o kaznenom postupku iz 2008. godine propisano je da državni odvjetnik u postupcima za krivična djela protiv života i tijela te protiv spolne slobode, za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina, mora pribaviti saglasnost žrtve za sporazumjevanje. Tako: Cambj, N., *Sporazumjevanje prema noveli Zakona o kaznenom postupku*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 20, br. 2/2013, str. 675-676

58 Alidžanović, V., Musić, E., *Sporazum o priznanju krivice – procesni i praktični aspekti studija slučaja*, Kriminalističke teme, br. 5, 2017, str. 374

59 Bubalović, T., *Skraćeni kazneni postupci u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu*, str. 278

60 Bajović, V., *Odmeravanje kazne i sporazum o priznanju krivičnog dela*, NBP – Žurnal za kriminalistiku i pravo, 2015, str. 187-190

Na kraju, pojedini autori primjećuju kako su ovakvim načinom konsenzualnog okončanja krivičnog postupka *ugrožene i neke procesne garancije koje tvore pravo na pravično suđenje*, kako je ono definirano u čl. 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima. S tim u vezi, ugrožen je princip *presumpcije nevinosti*, jer je institut sporazuma o priznanju krivnje koncipiran tako da se polazi od pretpostavke kako je osumnjičeni, odnosno optuženi kriv (a ne nevin) za određeno krivično djelo, te ga se pomoću koncesije blažeg sankcioniranja ohrabruju da prizna svoju krivnju.⁶¹ Jedno od procesnih prava osumnjičenog jeste i *pravo (privilegija) protiv samooptuživanja*, no država uvodeći u zakone institut sporazuma o priznanju krivnje i vezujući za njega određene procesne benefite, podstiče osumnjičenog da prizna krivnju te sam sebe optuži.⁶² Pojedini autori tvrde kako se primjenom sporazuma o priznanju krivnje ugrožava i *pravo osumnjičenog da mu sudi nepristrasan sudija*. To iz razloga jer i suci nerijetko imaju interes da putem sporazuma brzo i jednostavno okončaju konkretni predmet⁶³ te da npr. u predmetima ratnih zločina ne troše vrijeme na izvođenje mnogobrojnih dokaza i pisanje obrazloženja sudske odluke na nekoliko stotina stranica. Također, u literaturi se ističe da se predmetnim institutom potencijalno ugrožava i *pravo na jednakost stranaka u korištenju procesnih privilegija* u krivičnom postupku. Do narušavanja ovog prava dolazi ukoliko je zakonom propisano da se institut sporazumjevanja o krivnji može koristiti samo povodom određenih (obično lakših) krivičnih djela, tako da se pojedini osumnjičeni, odnosno optuženi potencijalno mogu upustiti u postupak pregovaranja sa tužiteljem, dok drugi ne mogu.⁶⁴ Dodatno, osumnjičeni kojemu je na temelju sporazuma o priznanju krivnje izrečena blaža vrsta ili mjera kazne za identično djelo za koje je drugom osumnjičenom u redovnom krivičnom postupku izrečena teža kazna, nedvojbeno se nalazi u povoljnijem položaju, te pojedini autori i ovo razumjevaju kao povredu prava na jednakost stranaka.⁶⁵ Ipak, Evropski sud za ljudska prava je još 1980. godine u presudi *Deweer protiv Belgije* istakao da sve navedene procesne garancije predstavljaju dio prava na pravično suđenje, kojeg se, s obzirom da je to njegovo pravo, osumnjičeni/optuženi može odreći te

61 Tomčić, Z., Novokmet., A., *op. cit.*, str. 179

62 Nikolić, D., *Sporazum o priznanju krivice*, Studentski kulturni centar, Niš, 2006., str. 36

63 Ivičević Karas, E., Puljić, D., *op. cit.*, str. 825

64 Stanković, B., *Sporazum o priznanju krivičnog dela*, Strani pravni život, br. 3/2016, str. 131

65 Malešić, S., Bingulac, N., *op. cit.*, str. 315

pristati na izricanje sankcije bez suđenja u nekom od konsenzualnih postupaka.⁶⁶

Pravna osnova sporazumjevanja o krivnji pred Međunarodnim krivičnom sudom za bivšu Jugoslaviju

Pravnu osnovu suđenja pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (u daljem tekstu: MKSJ) predstavljaju *Statut* i *Pravilnik o postupku i dokazima*. Statut generalno, kao niti prvobitne verzije Pravilnika nisu sadržavale bilo kakve norme vezane za sporazumjevanje o krivnji, no oba dokumenta su sadržavala određene odredbe vezane za izjašnjenje o krivnji (*plea of guilty*) od strane optuženog prilikom prvih pojavljivanja pred sudom (v. čl. 20. Statuta i čl. 62. Pravilnika). Na temelju tih odredbi, po prvi put u praksi MKSJ, optuženi Dražen Erdemović se 1996. godine izjasnio krivim za učešće u zločinima nad bošnjačkim stanovništvom u Pilići kod Zvornika. To njegovo priznanje krivnje nije predstavljalo rezultat sporazuma o priznanju krivnje, s obzirom da je Erdemović bez bilo kakvih uslovljavanja i davanja koncesija od strane tužilaštva samovoljno priznao krivnju.⁶⁷ No, s druge strane, to priznanje, kao i ono u ponovljenom postupku iz 1998. godine, dato je u dogovoru sa tužilaštvom, koji dogovor je uključivao i njegova svjedočenja u drugim predmetima.⁶⁸ Nakon ovog, uslijedila su i priznanja drugih optuženih, što je otvorilo perspektive da se institut sporazuma o priznanju krivnje 2001. godine inkorporira u Pravilnik o postupku i dokazima pod naslovom *Sporazum o izjašnjavanju o krivnji (Plea Agreement)*.⁶⁹

Odredbama člana 62 *ter* Pravilnika je propisano da se tužilac i odbrana mogu sporazumjeti kako će, nakon što se optuženi potvrdno izjasni o krivnji po optužnici ili po jednoj ili više tačaka optužnice, tužilac pred pretresnim vijećem postupiti na sljedeći način ili načine: (i) zatražiti da se optužnica shodno tome izmijeni; (ii) iznijeti stav da je primjerena

66 Ivičević Karas, E., Puljić, D., *op. cit.*, str. 824-825

67 Clark, J. N., *Plea Bargaining at the ICTY: Guilty Pleas and Reconciliation*, The European Journal of International Law, vol. 20, no. 2/2009, str. 417

68 Čvorović, D., Turanjanin, V., *Sporazum o priznanju krivičnog dela u praksi Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju*, Strani pravni život, br. 2/2015, str. 245

69 Zanimljivo je da se od 2001. do 2003. godine čak 13 optuženih pred MKSJ izjasnilo krivim na temelju sporazuma o priznanju krivnje. Iontcheva Turner, J., *Plea Bargaining and International Criminal Justice*, The University of the Pacific Law Review, vol. 48, 2017, str. 228

neka konkretna kazna ili raspon kazne; (iii) ne usprotiviti se zahtjevu optuženog za izricanje konkretne kazne ili raspona kazne. U stavu 2 istog člana je izričito predviđeno da pretresno vijeće ne obavezuje ni jedan od navedenih sporazuma. Dakle, ono što je primjetno jeste da Pravilnik predviđa mogućnosti a) sporazumjevanja o kazni (sankciji) (*plea bargaining*), ali i b) sporazumjevanja o optužnici (*charge bargaining*). Prvi sporazumi u praksi MKSJ odnosili su se isključivo na sporazumjevanje o kazni, da bi, prvo u predmetu *Milana Simića*, a onda i u postupcima protiv *Biljane Plavšić*, *Momira Nikolića* i *Dragana Obrenovića*, došlo do sporazuma o optužnici, u okviru kojih je ovo troje optuženih priznalo krivnju za neke od oblika zločina protiv čovječnosti, dok se tužilaštvo obavezalo povući druge tačke optužnice, uključujući i one vezane za zločin genocida i pomaganja u genocidu, kao najteže zločine.⁷⁰ Zanimljivo je da je u praksi MKSJ sporazumjevanje o optužnici pored sporazuma o povlačenju pojedinih tačaka optužnice, odnosno sporazuma o pravnoj kvalifikaciji djela, ponekada uključivalo i sporazum o izmjeni činjeničnog opisa krivičnog djela koje je optuženom stavljeno na teret optužnicom. Tako se npr. u sporazumu zaključenim sa optuženim *Momirom Nikolićem* predviđa da se u činjeničnom opisu krivičnog djela iz optužnice izvrše neke sitne ispravke koje će se navesti u posebnom dokumentu pod naslovom "Izjava o činjenicama i prihvatanje krivice" koji će biti dostavljen pretresnom vijeću, ali i da se izbrišu određeni dijelovi optužnice.⁷¹ Dodatno, nerijetko se u sporazumima susreću odredbe shodno kojim se optuženi obavezuje na saradnju sa tužilaštvom na način da mu dostavi određene informacije ili da na zahtjev tužilaštva svjedoči na suđenjima optuženima u istom predmetu, ali i optuženima u drugim postupcima pred MKSJ.⁷²

Kada je riječ o sporazumu o kazni u praksi MKSJ se uočava nekoliko modaliteta predmetnog sporazuma. Ponekada je taj sporazum obuhvatao prijedlog o izricanju tačno određene vrste i mjere kazne, kao primjera radi, u zajedničkom prijedlogu tužioca i optuženog Predraga Banovića, shodno kojem je predloženo izricanje optuženom kazne zatvora od osam godina. Vrlo rijetko sporazumi su sadržavali prijedlog o izricanju kazne

70 Čvorović, D., Turanjanin, V., *op. cit.*, str. 251

71 Janković, R., *Sporazum o priznanju krivice u postupku pred Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju*, Godišnjak Fakulteta pravnih nauka, Banja Luka, god. 5, br 5, 2015, str. 252

72 Takva tzv. klauzula o saradnji se, primjera radi, nalazi u sporazumima zaključenim između Haškog tužilaštva i optuženih Momira Nikolića, Dragana Obrenovića, Miroslava Deronjića i Ranka Češića. *Ibid*, str. 253

do određenog maksimuma, kao npr. u slučaju sporazuma sa *Miroslavom Deronjićem*, kojim je odbrana predložila izricanje kazne zatvora do najviše šest godina.⁷³ No, najčešće su tužilaštvo i(li) odbrana predlagali određeni okvir kazne, odnosno njen minimum i maksimum (npr. u predmetima *Momira Nikolića*, *Dragana Obrenovića*, *Ranka Češića*,⁷⁴ *Stevana Todorovića*, *Duška Sikirice*, *Damira Došena* i *Dragana Kolundžije*⁷⁵). Predlaganje kazne u određenom kaznenom okviru, odnosno maksimalnog iznosa kazne je moguće stoga što prijedlozi stranaka o kazni ne obavezuju sudsko vijeće. Sudsko vijeće je to koje je isključivo ovlašteno da vrši odmjeravanju kazne, pri čemu se priznanje krivnje i spremnost optuženog na saradnju sa tužilaštvom mogu cijeliti kao olakšavajuće okolnosti.⁷⁶ S tim u vezi, u pojedinim slučajevima vijeće je utvrdilo mjeru kazne različitu od pojedinačnog ili zajedničkog prijedloga tužilaštva i odbrane. Tako je u slučaju *Momira Nikolića*, kao prvog optuženika koji je priznao krivnju za zločine u Srebrenici, tužilaštvo predložilo kaznu u kaznenom okviru od 15 do 20 godina, a odbrana u fiksnom trajanju od 10 godina.⁷⁷ No, pretresno vijeće je u konačnici Nikoliću izreklo kaznu zatvora u trajanju od 27 godina, obražavajući to činjenicom da predložene kazne i pored priznanja krivnje ne bi na adekvatan način odražavale sveukupnost zločinačkih ponašanja za koja je osuđen Momir Nikolić.⁷⁸

73 *Ibid*, str. 252

74 *Haški tribunal IV – Priznanja krivice i presude*, Fond za humanitarno pravo, Beograd, 2003., str. 28, 48, 116,

75 Combs, N. A., *Copping a Plea to Genocide: The Plea Bargaining of International Crimes*, University of Pennsylvania Law Review, vol. 151, no. 1/2002, str. 120, 125

76 Pri tome, sud nije uvijek ove činjenice cijenio kao olakšavajuće okolnosti. S tim u vezi, pretresno vijeće u prvostepenoj presudi *Goranu Jelisiću* njegovu saradnju sa tužilaštvom nije prihvatilo kao olakšavajuću okolnost, a i njegovom priznanju krivnje za 30-ak tačaka optužnice (vezanih za pojedine oblike zločina protiv čovječnosti i kršenja zakona i običaja ratovanja) je dalo relativnu težinu, stoga što optuženi nije pokazao iskreno kajanje za počinjene zločine. *Vidi: par. 127. Presude Pretresnog vijeća u predmetu Tužilac protiv Gorana Jelisića (br. IT-95-10-T od 14. decembra 1999. godine).*

77 Premda je ovo jedan od rijetkih slučajeva, on se navodi kao egzemplar da je praksa MKSJ razvila i mogućnosti predlaganja različitih kazni od strane odbrane i tužilaštva.

78 Međutim, u postupku po žalbi žalbeno vijeće je Momiru Nikoliću izreklo kaznu od dvadeset godina zatvora. Clark, J. N., *Plea Bargaining at the ICTY: Guilty Pleas and Reconciliation*, str. 429

Pitanje stadija postupka u kojemu je moguće zaključivati sporazum nije normirano Statutom niti Pravilnikom, što je otvorilo prostor da se ovaj institut primjeni u bilo kojoj fazi postupanja pred MKSJ. Sasvim logično, većina sporazuma je zaključena u ranim fazama postupka, ali u nekim predmetima, kao što je slučaj u predmetu *Duška Sikirice, Damira Došena i Dragana Kolundžije*, sporazum je zaključen tek nakon izvođenja dokaza odbrane, odnosno tek pri kraju postupka.⁷⁹ Na kraju vrijedi istaći da se u sporazumima redovno susreće odredba shodno kojoj stranke u postupku predviđaju mogućnosti izjavljivanja žalbe na presudu samo ukoliko izrečena kazna bude različita, odnosno veća ili manja od predložene.⁸⁰

Sporazum o priznanju krivnje u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine

U Bosni i Hercegovini egzistiraju četiri krivično-procesna zakonodavstva i to: a) zakonodavstvo na državnom nivou, čiji je primarni izvor ranije spominjani Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, b) zakonodavstva entiteta Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, čiji su izvori Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine⁸¹ i Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske⁸² te c) zakonodavstvo, odnosno Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.⁸³ Navedeni zakoni doneseni su 2003. godine u okviru reforme krivičnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini, kada je po prvi put u nacionalno procesno zakonodavstvo impregniran institut sporazuma o priznanju krivnje. Isti je u svim spomenutim zakonima uređen na gotovo identičan način.

U tekstu koji slijedi navesti će se temeljne značajke datog instituta shodno odredbama Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine S tim u vezi, sporazum između tužitelja i osumnjičenog, odnosno optuženog o uslovima za priznanje krivnje može se zaključiti povodom svih krivičnih djela, uključujući i najteža krivična djela, kao što su krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, odnosno rat-

79 Čvorović, D., Turanjanin, V., *op. cit.*, str. 253

80 Janković, R., *op. cit.*, str. 253

81 Službene novine Federacije BiH, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10 i 8/13 i 59/14.

82 Službeni glasnik Republike Srpske, br. 53/12, 91/17 i 66/18

83 Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, br. 48/04, 6/05, 14/07, 19/07, 21/07, 2/08, 17/09, 9/13, 27/14 i 3/19.

ni zločini.⁸⁴ Pregovaranje o krivnji se može realizirati u bilo kojem stadiju krivičnog postupka, odnosno tokom istrage, u stadiju optuživanja, na glavnom pretresu ili pretresu pred žalbenim vijećem, s tim da ukoliko do pregovaranja dođe tokom istrage sporazum se može zaključiti tek nakon podizanja optužnice, kada se takav sporazum zajedno sa optužnicom dostavlja sudiji za prethodno saslušanje na razmatranje i postupanje.⁸⁵ Pri tome, logično je da će dati institut dati plodotvornije rezultate ukoliko se izbjegne suđenje i izvođenje mnogobrojnih dokaza, odnosno ukoliko se sporazum postigne prije glavnog pretresa. Predmet pregovaranja vezano za uslove priznanja krivnje od strane optuženog ne može biti odustanak tužioca od krivičnog gonjenja za određeno krivično djelo, niti tužilac može ponuditi blažu pravnu kvalifikaciju djela od one koja proizlazi iz zakona.⁸⁶ Pregovaranje se može odnositi samo na vrstu i visinu krivično-pravne sankcije koja bi se osumnjičenom, odnosno optuženom trebala izreći, pri čemu tužilac može predložiti blažu vrstu sankcije ili izricanje kazne ispod zakonom određenog minimuma kazne zatvora (blažu mjeru kazne) za to krivično djelo u skladu sa krivičnim zakonom (čl. 231. st. 3. ZKP BiH). Zakon ne predviđa da predmet pregovaranja može biti tzv. klauzula o saradnji, odnosno da tužilac može predložiti blažu vrstu ili mjeru kazne ukoliko se optuženi obaveže da će sarađivati sa tužilaštvom i na neki drugi način, npr. da će svjedočiti protiv saučesnika ili nekog drugog optuženog, da će otkriti lokalitet neke masovne grobnice itd. No, nisu rijetki slučajevi u praksi da sporazumi o priznanju krivnje sadrže i takvu klauzulu o saradnji.⁸⁷

84 Bubalović, T., Pivić, N., *Krivično procesno pravo – posebni dio*, Pravni fakultet, Zenica, 2014., str. 75

85 Sijerčić-Čolić, H., *Krivično procesno pravo, Knjiga II*, Pravni fakultet, Sarajevo, 2012., str. 75

86 Bubalović, T., Pivić, N., *Sadržaj i pravni učinak optužnice kao najvažnijeg akta tužioca u krivičnom postupku u: Krivično zakonodavstvo i funkcionisanje pravne države*, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Trebinje, 2018, str. 143

87 Primjera radi, Anić Miroslav se u sporazumu o priznanju krivnje koji je zaključio sa Tužilaštvom Bosne i Hercegovine pored priznanja krivnje obavezao i da će kada to od njega bude traženo svjedočiti u predmetima koji se tiču područja opština Vareš, Kreševo i Kiseljak u ratnom periodu (v. *Presudu Suda Bosne i Hercegovine u predmetu Miroslava Anića* objavljenju 31.05.2011., par. 7, str. 10). Slično njemu, i Kenjalo Stojan, Kenjalo Zoran i Balaban Dragan su se u sporazumu o priznanju krivnje koji su zaključili sa Tužilaštvom Bosne i Hercegovine pored priznanja krivnje obavezali i da će otkriti tužitelju ili drugog ovlaštenoj službenoj osobi Tužilaštva ili Međuna-

Nakon uspješnih pregovora postignuti sporazum se zaključuje u pismenom obliku i dostavlja na razmatranje sudu, odnosno funkcionalno nadležnom sudiji ili vijeću, u zavisnosti od stadija postupka. Prilikom razmatranja sporazuma o priznanju krivnje sud provjerava: a) da li je do sporazuma došlo dobrovoljno, svjesno i s razumijevanjem, kao i nakon upoznavanja o mogućim posljedicama, uključujući i posljedice vezane za imovinskopravni zahtjev, oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, i troškove krivičnog postupka, b) da li postoji dovoljno dokaza o krivnji optuženog, c) da li optuženi razumije da se sporazumom o priznanju krivnje odriče prava na suđenje i da ne može uložiti žalbu na krivičnopravnu sankciju koja će mu se izreći, d) da li je izrečena krivičnopravna sankcija u skladu sa krivičnim zakonom, kao i e) da li je oštećenom pružena mogućnost da se pred tužiteljem izjasni o imovinskopravnom zahtjevu (čl. 231. st. 6. ZKP BiH). Ukoliko prihvati sporazum o priznanju krivnje sud će nastaviti sa pretresom za izricanje krivičnopravne sankcije predviđene sporazumom, na kojemu će donijeti presudu kojom optuženog oglašava krivim i izriče mu dogovorenu krivičnopravnu sankciju. S druge strane, ako odbaci sporazum sud će predmet vratiti u redovnu krivičnu proceduru i odrediti datum održavanja glavnog pretresa. Vrijedi istaći da sud ni u kom slučaju niti u bilo kojem dijelu ne može izmijeniti sporazum stranaka, već ga jedino može prihvatiti ili odbaciti.⁸⁸ Na kraju treba spomenuti da sud ima obavezu obavjestiti oštećenog o rezultatima pregovaranja o krivnji, s tim da zakonom nisu previđene mogućnosti izjavljivanja žalbe od strane oštećenog ukoliko je isti nezadovoljan sadržajem zaključenog sporazuma između optuženog i tužitelja (čl. 231. st. 6. ZKP BiH).

rodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju sve što im je poznato u vezi događaja koji su se desili na području opštine Bosanski Novi tokom 1992. godine, kao i da će svjedočiti o njima poznatim činjenicama i okolnostima ukoliko to Tužilaštvo od njih zatraži. Isto tako, optuženi su se obavezali da će otkriti informacije koje podrazumijevaju i pružanje svih materijalnih ili drugih dokaza koji su u posjedu ili pod kontrolom ovih optuženih, kao i njihovo obrazloženje, kao i pružanje svih informacija gdje bi se dokazi mogli nalaziti (v. *Presudu Suda Bosne i Hercegovine u predmetu Stojana Kenjala, Zorana Kenjala i Dragana Balabana* objavljenu 09.06.2016., par. 4, str. 6-7).

88 Bupalović, T., Pivić, N., *Krivično procesno pravo – posebni dio*, Pravni fakultet, Zenica, 2014., str. 76

Statistički pokazatelji o obimu primjene sporazuma o priznanju krivnje za ratne zločine u Bosni i Hercegovini

Pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju optužena je 161 osoba,⁸⁹ od čega čak 113 za ratne zločine počinjene na tlu Bosne i Hercegovine. Za ove zločine ukupno je osuđeno 75 osoba, 8 osoba je oslobođeno optužbi, protiv 7 osoba optužbe su povučene, dok je 12 optuženih umrlo prije ili tokom suđenja te su protiv njih postupci obustavljeni. Očekuje se nastavak suđenja po žalbi Ratka Mladića pred Međunarodnim rezidualnim mehanizmom za krivične sudove.⁹⁰ Predmeti 10-orice koji su prvobitno bili optuženi pred MKSJ za zločine u našoj zemlji su ustupljeni domaćem pravosuđu.⁹¹ Zaključno se može konstatirati da su do danas pred MKSJ za ratne zločine na tlu Bosne i Hercegovine pravomoćno okončani postupci protiv 83 osoba, od kog broja je 90,3% osoba osuđeno, a 9,7% oslobođeno.⁹²

Tabela 1. *Procesuiranje ratnih zločina u BiH pred MKSJ*

Ukupno	Osuđeni	Oslobođeni	Povučena optužnica	Ustupljeno	Umrli	U toku
113	75 66,4 %	8 7,1 %	7 6,2 %	10 8,8 %	12 10,7 %	1 0,8 %

89 Od ovog broja 90 (55,9%) je pravomoćno osuđenih, 18 osoba je oslobođeno od optužbi (11,2%), dok su protiv 3-ice optuženih (R. Mladić, F. Simatović i J. Stanišić) u toku postupci pred Međunarodnim rezidualnim mehanizmom za krivične sudove (1,9%). Dodatno, protiv 20 osoba optužnice su povučene (12,4%), 17 optuženih je umrlo prije prebacivanja na MKSJ ili tokom postupka pred ovim sudom (10,6%) a predmeti 13 optuženih su ustupljeni nacionalnim sudovima pojedinih država sa prostora bivše SFRJ (8,1%). Dakle, od ukupnog broja optuženih prema njima 108 (67%) do danas su okončani sudski postupci, pri čemu je 83,3% optuženih pravomoćno osuđeno, a 16,7% osoba je oslobođeno optužbi.

Uporedi: <https://www.icty.org/bcs/cases/podaci-o-postupcima> (pristup: 05. april 2020.)

90 Uporedi: <https://www.icty.org/bcs/cases> (pristup: 05. april 2020.)

91 Vidi: <https://www.icty.org/bcs/content/infografika-%C4%8Dinjenice-i-brojke-o-mksj> (pristup: 05. april 2020.)

92 Prezentirani rezultati o procesuiranju ratnih zločina u Bosni i Hercegovini predstavljaju produkt analize podataka i informacija sadržanih na web stranici MKSJ, a koju je izvršio autor ovog rada.

Tužilaštvo Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju zaključilo je sporazume o izjašnjenju o krivnji sa 20 optužnih, od čega je čak 18 sporazuma zaključeno sa optuženim za zločine u Bosni i Hercegovini.⁹³ To znači da je od sveukupnog broja optuženih za zločine u Bosni i Hercegovini čiji su postupci pravomoćno okončani pred ovim sudom (83) u 21,7% slučajeva postupak okončan na temelju prethodnog sporazuma Tužilaštva i odbrane. Dodatno, od sveukupnog broja osoba koje su pravomoćno osuđene kod njih 24,0% osuđujuće presude su donesene na osnovu prethodnog sporazuma. Dakle, jedna četvrtina (1/4) pravomoćno osuđenih pred MKSJ za ratne zločine u Bosni i Hercegovini osuđena je na temelju sporazuma o izjašnjenju o krivnji. Premda je nedvojbeno kako su ovi sporazumi značajno doprinijeli ubrzanju suđenja te olakšali sudske procese pred MKSJ, pojedini autori ukazuju da je primjena ovih sporazuma imala skromnu podršku u dijelu bosanskohercegovačke javnosti.⁹⁴

Pred haškim Tužilaštvom za zločine počinjene na tlu Bosne i Hercegovine sporazumno su se izjasnili krivim sljedeći optuženi: Predrag Banović, Miroslav Bralo, Ranko Češić, Miroslav Deronjić, Dražen Erdemović, Goran Jelisić, Darko Mrđa, Dragan Nikolić, Momir Nikolić, Dragan Obrenović, Biljana Plavšić, Ivica Rajić, Duško Sikirica, Damir Došen, Dragan Kolundžija, Milan Simić, Stevan Todorović i Dragan Zelenović.⁹⁵ Većina optuženih je prilikom sporazumnog izjašnjenja o krivnji ispoljila i određeni oblik pokajanja i žaljenja za učinjena zlodjela. S tim u vezi, primjera radi, Darko Mrđa je istakao: *“Nadam se da će moje priznanje i kajanje bar malo doprinijeti tome da se ovakve stvari više ne dešavaju na našim prostorima. Nadam se da ću ovim ohrabriti i druge da učine isto što i ja, jer samo na taj način mogu skinuti dio velikog tereta koji ja nosim već ovih 11 godina. Znam da će me to pratiti i do groba. I još jednom bih zamolio za moje lično izvinjenje. Izvinio bih se*

93 Dva preostala sporazuma odnosila su se na zločine počinjene na području Republike Hrvatske, a zaključeni su sa Milanom Babićem i Miodragom Jokićem.

94 Rezultati pojedinih anketa koje su vršene među građanima Sarajeva polovinom 2000-ih pokazuju da je samo 6% ispitanih odobravalo primjenu sporazuma o priznanju krivnje pred MKSJ. Dodatno, neki pojedinci su primjenu sporazuma krajnje negativno percipirali te su je u pojedinim slučajevima vidjeli kao sporazumjevanje na tržnici, na način: „Priznajte nešto, a mi ćemo vam ostatak oprostiti“. Tako: Orentlicher, D., *That Someone Guilty Be Punished: The Impact of the ICTY in Bosnia*, Open Society Justice Initiative and International Center for Transitional Justice, New York, 2010., str. 57

95 Uporedi: <https://www.icty.org/bcs/cases/sporazum-o-izja%C5%A1njava-nju-o-krivici> (pristup: 05. april 2020.)

svim žrtvama i njihovim porodicama,”⁹⁶ a u sličnom tonu se izjasnio i Dragan Nikolić: „*Moje kajanje dolazi iz mene, jer veliku većinu ljudi ja sam poznavao odmalena. Zajedno smo odrasli, neki su mi bili komšije. Iskoristiću ovu priliku da se svim tim žrtvama i onim koje sam direktno provrijedio, na čije sam živote i sudbinu utjecao, izvinim, izvinim duboko, i svim onim koji su bili u Sušici bilo dan, bilo mjesec, bilo više vremena*”.⁹⁷

U aktuelnom trenutku kada svakodnevno svjedočimo snažnim udarima plimnog vala politike negiranja zločina, i to čak i onih koji su utvrđeni pravomoćnim sudskim odlukama različitih internacionalnih, inostranih ili domaćih pravosudnih foruma, ovakvi iskazi priznanja krivnje, te posebno iskazi pokajanja i izvinjenja, čak i ukoliko nisu duboko iskreni, već su bili motivirani željom da ih sud vrednuje kao olakšavajuće okolnosti prilikom odmjeravanja kazne, imaju nemjerljiv značaj bar na simboličkoj razini, a za vjerovati je kako su, ipak, donijeli i određenu satisfakciju žrtvama tih zločina.

Kada je riječ o procesuiranju ratnih zločina u Bosni i Hercegovini pred Sudom Bosne i Hercegovine od početka njegovog rada do kraja 2019. godine pravomoćno je osuđeno 260 osoba (254 muškarca i 6 žena), a oslobođeno 121 osoba.⁹⁸ Od navedenog broja njih 36 je osuđeno na temelju sporazuma o priznanju krivnje koji su prethodno zaključili sa Tužilaštvom Bosne i Hercegovine.⁹⁹

Tabela 2. *Procesuiranje ratnih zločina pred Sudom BiH*

Ukupno	Osuđeni	Oslobođeni	Sporazum o priznanju krivnje
381	260 (68,2%)	121 (31,8%)	36 (9,4%) - (13,8%)

96 Vidi: <https://www.icty.org/bcs/case/mrda/> (pristup: 05. april 2020.)

97 Vidi: <https://www.icty.org/bcs/content/dragan-nikoli%C4%87> (pristup: 05. april 2020.)

98 Vidi: <http://www.sudbih.gov.ba/stranica/102/pregled>

99 Sporazum su zaključili sljedeći optuženici: Anić Miroslav, Balaban Dragan, Bjelić Veiz, Boškić Marko, Četić Ljubiša, Ćirković Milivoje, Crnogorac Dragan, Đelibašić Šaban, Đelibašić Elvir, Đurić Gordan, Fuštar Dušan, Gajić Pavle, Handanović Rasema, Handžić Enes, Ivankvić Damir, Jakupović Elvir, jovičić Mićo, Kenjalo Stojan, Kenjalo Zoran, Kušić Zoran, Lipovac Damir, Ljubičić Paško, Marić Zoran, Mihaljević Zdravko, Pavković Goran, Perić Miroslav, Perković Stojan, Rodić Dragan, Sipić Idhan, Slavuljica Dario, Soldo Radivoja, Šakić Slavko, Šego Osman, Todorović Vaso, Tripković Novica i Veselinović Rade. Uporedi: <http://www.sudbih.gov.ba/pretraga/odluke?odluke=1&godina=0&odjel=1&vrsta=1&keyword=> (pristup: 06. april 2020.)

Ukoliko se posmatra udio primjene sporazuma o priznanju krivnje u odnosu na sveukupan broj osoba protiv kojih su pravomoćno okončani sudski postupci on iznosi 9,4%, dok je od sveukupnog broja pravomoćno osuđenih njih 13,8% osuđeno na temelju datog sporazuma. Ono što je primjetno jeste da se zadnjih godina uočava trend smanjenja njegove primjene u praksi s obzirom da je $\frac{3}{4}$ sporazuma (njih 27) zaključeno u periodu od 2007-2012. godine.¹⁰⁰ Najveći broj sporazuma zaključen je povodom krivičnog djela zločina protiv čovječnosti, a nešto manji broj za neki od preostala tri ratna zločina. Zanimljivo je da niti jedan optuženi za genocid pred Sudom Bosne i Hercegovine (baš kao niti pred MKSJ) nije zaključio sporazum o priznanju krivnje.

Što se tiče politike sankcioniranja treba podsjetiti da je za sva krivična djela za koja su zaključeni sporazumi, a riječ je o zločinima protiv čovječnosti, ratnim zločinima protiv civilnog stanovništva, ratnim zločinima protiv ranjenika i bolesnika te ratnim zločinima protiv ratnih zarobljenika, KZ BiH propisuje mogućnosti izricanja kazne zatvora od deset do dvadeset godina ili kazne dugotrajnog zatvora.

Tabela 3. Izrečene kazne zatvora po sporazumu o priznanju krivnje pred Sudom BiH

Ukupno	Zatvor do 5 godina	Zatvor od preko 5 do 10 godina	Zatvor preko 10 do 15 g.
36	2 5,6%	26 72,2%	8 22,2%

Ono što je primjetno iz prethodne tabele jeste da niti u jednom slučaju sud nije izrekao maksimalnu zatvorsku kaznu niti kaznu dugotrajnog zatvora, što je donekle i razumljivo imajući u vidu da su posmatrane kazne izrečene na osnovu sporazuma o priznanju krivnje. Maksimano izrečena kazna iznosila je 15 godina i ona je izrečena dvojici osuđenika, dok je najmanja mjera izrečene kazne 1 godina i ona je izrečena u dva slučaja. Prosječno izrečena kazna zatvora osuđenim po sporazumu o priznanju krivnje za ratne zločine pred Sudom Bosne i Hercegovine iznosila je 7,68 godina. Na kraju treba istaći da je prema 28 od 36 osuđenih osoba ili u

100 Tako: <https://www.justice-report.com/bh/sadr%C5%BEaj-%C4%8Dlanci/zazlo%C4%8Dine-uz-priznanja-krivice-220-godina-zatvora> (pristup: 06. april 2020.)

77,7% slučajeva dogovorena i izrečena kazna zatvora ispod posebnog minimuma, odnosno došlo je do ublažavanja kazne.¹⁰¹

Kada je riječ o procesuiranju ratnih zločina pred sudovima u entitetima i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine u periodu od 2008. do 2019. godine ukupno je okončano 239 predmeta, od čega 143 pred sudovima u Federaciji Bosne i Hercegovine, 83 u Republici Srpskoj i 13 u Brčko distriktu. Nažalost, ne raspoložemo podacima koliko dio navedenih predmeta je okončan donošenjem osuđujućih a koliki oslobađajućih presuda. U 17 predmeta (7,1%) došlo je do zaključivanja sporazuma o priznanju krivnje^{102, 103}.

Na kraju ćemo se osvrnuti i na primjenu sporazuma o priznanju krivnje za ratne zločine u Bosni i Hercegovini koji su procesuirani pred inostranim sudovima. Kao što je prethodno istaknuto pred njemačkim pravosuđem su vođena 4 krivična postupka za zločin genocida u pojedinim područjima Bosne i Hercegovine i niti u jednom predmetu nije došlo do zaključenja sporazuma o priznanju krivnje. Primjena sporazuma o priznanju krivnje prilikom procesuiranja ratnih zločina u Bosni i Hercegovini nije zabilježena niti pred pravosuđem skandinavskih država (Danska, Norveška i Švedska), kao niti pred pravosuđem susjednih Republike Hrvatske i Republike Crne Gore.

S druge strane, pred srbijanskim pravosuđem je do kraja 2019. godine otvoreno čak 40 postupaka za ratne zločine u Bosni i Hercegovini, pri čemu 15 predmeta (koji obuhvataju 27 optuženih) još nisu završeni, dok je okončano 25 predmeta kojim je bilo obuhvaćeno 46 osoba. U 15 postupaka donesene su osuđujuće presude, u 7 oslobađajuće, a u 3 koji su se odnosili na više lica pojedini optuženici su oslobođeni, a pojedini

101 Prethodno navedeni pokazatelji o procesuiranju ratnih zločina pred Sudom Bosne i Hercegovine, obimu primjene sporazuma o priznanju krivnje te politici sankcioniranja datih zločina koja se temelji na primjeni sporazuma predstavljaju produkt analize autor ovog rada svih pravomoćno okončanih predmeta ratnih zločina zaključno sa 2019. godinom, a koji su u elektronskoj formi pohranjeni i dostupni na stranici Suda: <http://www.sudbih.gov.ba/pretraga/odluke?odluke=1&godina=0&odjel=1&vrsta=0&keyword=> (pristup: mart i april 2020. godine)

102 Navedeni podaci su za potrebe izrade ovog rada dostavljeni od strane Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH po osnovu Rješenja o odobravanju pristupa informacijama br. 01-07-10-5-18/2020 od 13.02.2020. godine.

103 Od 17 sporazuma 2 su zaključena sa tužilaštvima u Republici Srpskoj, a 15 sa tužilaštvima u Federaciji Bosne i Hercegovine, od čega čak 11 sa Tužilaštvom Unsko-sanskog kantona.

osuđeni. Od 46 procesuiranih osoba 33 (71,7%) su osuđene, a 13 (28,3%) oslobođeno odgovornosti za neki od ratnih zločina. U 3 postupka protiv trojice osuđenih za ratne zločine protiv civilnog stanovništva sud je donio osuđujuću presudu na temelju sporazuma o priznanju krivnje,¹⁰⁴ što u odnosu na ukupan broj osuđenih iznosi 9,1%, a u odnosu na ukupan broj procesuiranih čiji su postupci do danas okončani 6,5%.¹⁰⁵

Zaključna razmatranja

Kao što je prethodno isticano institut sporazuma o priznanju krivnje predstavlja izuzetno kontraverzan institut povodom čije primjene se javljaju krajnje oprečni stavovi i mišljenja, kako u stručnoj i akademskoj, tako i u općoj javnosti. To je i razumljivo s obzirom da postoji mnoštvo izuzetno ozbiljnih argumenata *pro et contra* njegove primjene. Kao izraz svojevrsnog eklekticizma i kompromisa pojedini autori zagovaraju mogućnosti njegove primjene, ali samo povodom lakših ili srednje teških krivičnih djela te ekskludiraju mogućnosti korištenja ovog konsenzualnog mehanizma za teške zločine, a kakvo stajalište prihvataju i pojedina evropska zakonodavstva. S druge strane, u zakonodavstvima država angloameričke pravne tradicije te pojedinim evropskim i latinoameričkim državama primjena datog instituta je moguća povodom svih, pa i najtežih krivičnih djela. Ovakvo rješenje je prihvaćeno i u relevantnim zakonodavstvima u Bosni i Hercegovini, Republici Srbiji te Saveznoj Republici Njemačkoj. Ovo napominjemo iz razloga što su se pred pravosudnim organima ovih država vodili, a u pojedinim i dalje vode krivični postupci za ratne zločine počinjene u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995. godine. Osim toga, dati zločini su u proteklom periodu procesuirani i pred MKSJ, a Pravilnik o postupku i dokazima ovog suda sadrži odredbe koje omogućavaju primjenu sporazuma o izjašnjenju o krivnji i za zločine iz njegove nadležnosti, kao najteže zločine.

104 Sporazume su zaključili Dragan Lazarević, koji je osuđen na kaznu zatvora od 6 godina i 2 mjeseca (Caparde), Bruno Gojković, koji je osuđen na 10 godina kazne zatvora (Branjevo) i Milan Škrbić, kojem je izrečena kazna zatvora od 7 godina za zločine u Sanici.

105 Navedeni podaci su dobiveni analizom predmeta ratnih zločina koje je procesuiralo srbijansko pravosuđe, a koji su dostupni na web stranici Fonda za humanitarno pravo iz Beograda. Vidi: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234> (pristup: 18. april 2020.)

Rezultati do kojih se došlo u okviru ovog rada pokazuju kako se institut sporazuma o krivnji primjenjivao u relativno velikom obimu u praksi MKSJ pred kojim je jedna četvrtina osuđenih osuđena na temelju datog sporazuma. Značajna primjena sporazuma, pogotovo u ranijim godinama, bilježi se i u praksi Suda Bosne i Hercegovine, pred kojim je sa 9,4% optuženih protiv kojih su okončani krivični postupci zaključen sporazum o priznanju krivnje i gdje je 13,8% osuđenih osuđeno na osnovu ovog sporazuma. 7,1% predmeta pred nadležnim entitetskim sudovima u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj te Brčko Distriktu okončano je primjenom sporazuma o priznanju krivnje. Navedeni podaci pokazuju da je stopa primjene datog instituta prilikom procesuiranja ratnih zločina na približnom nivou kao za sva krivična djela. Naime, rezultati nekih studija pokazuju kako se sporazum o priznanju krivnje pred sudovima u Bosni i Hercegovini za sva krivična djela u periodu od 2003. do 2012. godine primjenjivao po prosječnoj stopi od 11,7%,¹⁰⁶ a od 2013. do 2018. godine između 8 i 10%.¹⁰⁷

Navedeni rezultati se mogu tumačiti različito u zavisnosti od toga da li ih interpretiraju oni koji su proponenti ili oponenti primjene sporazuma o priznanju krivnje u predmetima ratnih zločina. Duboko svjesni pojedinih prethodno isticanih nedostataka primjene ovog instituta mišljenja smo da je njegova primjena u osnovi, ipak, opravdana, jer se na taj način omogućilo (brže) okončanje određenog broja sudskih postupaka pokrenutih povodom ratnih zločina. Osim toga, postoji značajan broj predmeta ratnih zločina po poznatom učinitelju koji čekaju na procesuiranje pred sudovima u Bosni i Hercegovini. Prema podacima Misije OSCE-a krajem 2018. godine bilo je 694 ovakvih predmeta, od čega se gotovo 500 predmeta nalazi u Tužilaštvu Bosne i Hercegovine. Procjene su da prema dosadašnjoj dinamici procesuiranja dati predmeti neće biti okončani do kraja 2023. godine, što je bio krajnji rok za okončanje svih predmeta ratnih zločina u Bosni i Hercegovini definiran *Državnom strategijom za rad na predmetima ratnih zločina* iz 2008. godine.¹⁰⁸ Nedvojbeno je da primjena sporazuma o priznanju krivnje može doprinijeti bržem i efikasnijem okončanju

¹⁰⁶ Sijerčić-Čolić, H, Findrik, N., Gurda, V. et al., Stanje i kretanje kriminaliteta u Bosni i Hercegovini u periodu od 2003. do 2012. godine, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2013., str. 84

¹⁰⁷ Vidi: <https://www.rtvslon.ba/zakljuceni-sporazumi-o-priznanju-krivice-u-krivicnom-postupku-u-bih-ne-prelaze-10/> (pristup: 15. april 2020.)

¹⁰⁸ Upravljanje predmetima ratnih zločina u postupku pred Tužilaštvom Bosne i Hercegovine, Misija OSCE BiH, Sarajevo, 2019., str. 17

svih preostalih predmeta ratnih zločina, što mora biti svojevrsni imperativ domaćem pravosuđu, s obzirom da je proteklo više od dvije decenije od vremena učinjenja spomenutih zločina, te da usljed protoka vremena mnogi osumnjičeni, svjedoci ili žrtve postaju nedostupni pravosuđu, neki od njih umiru, nestaju tragovi i dokazi zločina, a žrtve i opća javnost i dalje iščekuju sudsku odluku i pravdu.

Literatura:

1. Alexandru, M., *Plea Agreement During The Criminal Prosecution of A Criminal Trial*, Lesij – Lex et Scientia, no. 2/2017.,
2. Alidžanović, V., Musić, E., *Sporazum o priznanju krivice – procesni i praktični aspekti studija slučaja*, Kriminalističke teme, br. 5, 2017.,
3. Alkon, C., *Plea Bargaining as a Legal Transplant: A Good Idea for Troubled Criminal Justice Systems?* Transnational Law and Contemporary Problems, vol. 19, 2010,
4. Babić, M. et al. *Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini*, Savjet/Vijeće Evrope: Evropska komisija, Sarajevo, 2005.,
5. Bajović, V., *Sporazum o priznanju krivice: uporedno-pravni pikaz*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2009.,
6. Bejatović, S., *Reforma krivičnog procesnog zakonodavstva Srbije i institut sporazumevanja javnog tužioca i okrivljenog*, Anali Pravnog fakulteta u Zenici, br. 10, 2012.,
7. Bajović, V., *Odmeravanje kazne i sporazum o priznanju krivičnog dela*, NBP – Žurnal za kriminalistiku i pravo, 2015.,
8. Bejatović, S., *Pojednostavljene forme postupanja kao bitno obeležje reformi krivičnog procesnog zakonodavstva zemalja regiona u: Jovanović, I., Stanisavljević, M. (ur.), Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima - regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni*, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, 2013.,
9. Bejatović, S., *Krivično procesno pravo*, Službeni glasnik, Beograd, 2016.,
10. Brkić, S., *Racionalizacija krivičnog postupka i uprošćene procesne forme*, Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu, 2004.,
11. Bubalović, *Skraćeni kazneni postupci u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu u: Jovanović, I., Stanisavljević, M. (ur.), Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima - regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni*, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, 2013.,
12. Bubalović, T., Pivić, N., *Krivično procesno pravo – posebni dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Zenici, Zenica, 2014.,
13. Bubalović, T., Pivić, N., *Sadržaj i pravni učinak optužnice kao najvažnijeg akta tužioca u krivičnom postupku u: Krivično zakonodavstvo i funkcionisanje pravne države*, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Trebinje, 2018.,

14. Cambj, N., *Sporazumjevanje prema noveli Zakona o kaznenom postupku*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 20, br. 2/2013.,
15. Cantemir, N., *The Plea Bargain, A „Negociation“ Between The Prosecutor and The Defendant?* Lesij – Lex et Scientia, no. 2/2013.,
16. Cassese, A., *On the Current Trends towards Criminal Prosecution and Punishment of Breaches of International Humanitarian Law*, European Journal of International Law, vol. 9, no. 1/1998,
17. Clark, J. N., *Plea Bargaining at the ICTY: Guilty Pleas and Reconciliation*, The European Journal of International Law, vol. 20, no. 2/2009.,
18. Combs, N. A., *Copping a Plea to Genocide: The Plea Bargaining of International Crimes*, University of Pennsylvania Law Review, vol. 151, no. 1/2002.,
19. Čvorović, D., Turanjanin, V., *Sporazum o priznanju krivičnog dela u praksi Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju*, Strani pravni život, br. 2/2015.,
20. Damaška, M., *Napomene o sporazumima u kaznenom postupku*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 11, br. 1/2004.,
21. De Vlaming, F., Clark, K., *War Reparations in Bosnia and Herzegovina: Individual Stories and Collective Interests* in: Zarkov, D., Glasius, M. (eds.), *Narratives of Justice In and Out of the Courtroom: Former Yugoslavia and Beyond*, Springer, 2014.,
22. Dimitrijević, V., *Uloga suda prilikom zaključivanja sporazuma o priznanju krivice*, Pravo i pravda, god XII, br. 1/2013.,
23. Fisher, G., *Plea Bargaining 's Triumph*, Yale Law Journal, vol. 109, no. 5/2000.,
24. Garbet, C. *Localising Criminal Justice: An Overview of National Prosecutions at the War Crimes Chamber of the Court of Bosnia and Herzegovina*, Human Rights Law Review, 10, 2010.,
25. Garbet, C., *Transitional Justice and 'National Ownership': An Assessment of the Institutional Development of the War Crimes Chamber of Bosnia and Herzegovina*, Human Rihts Review, no. 1/2012,
26. Gurda, V., *Procesuiranje genocida u Bosni i Hercegovini pred među narodnim, domaćim i inostranim sudovima*, Monumenta Srebrenica, god. 4, 2015.,
27. Givati, Y., *The Comparative Law and Economics of Plea Bargaining: Theory and Evidence*, Harvard Law School, Discussion Paper no. 39, 07/2011.,

28. Iontcheva Turner, J., *Plea Bargaining and International Criminal Justice*, *The University of the Pacific Law Review*, vol. 48, 2017.,
29. Ivanišević, B., *The War Crimes Chamber in Bosnia and Herzegovina: From Hybrid to Domestic Court*, *International Center for Transitional Justice*, 2008.,
30. Ivanišević, B., Gorjanc Prelević, T., *Suđenja za ratne zločine u Crnoj Gori (2009-2015)*, NVO Akcija za ljudska prava, Podgorica, 2016.,
31. Ivičević Karas, E., Puljić, D., *Presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu i praksi Županijskog suda u Zagrebu*, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb)*, vol. 20, br. 2/2013.,
32. Janković, R., *Sporazum o priznanju krivice u postupku pred Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju*, *Godišnjak Fakulteta pravnih nauka, Banja Luka*, god. 5, br 5, 2015.,
33. Klamber, M., *International Criminal Law in Swedish Courts: The Principle of Legality in the Arklöv Case*, *International Criminal Law Review*, vol 9, no. 2/2009,
34. Kreho, M. et al. (ur.), *10 godina Odjela I za ratne zločine Suda BiH*, *Sud Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2015.,
35. Mahmutović, Dž., Alibegović, M., *Status and Perspectives of War Crimes Processing in Bosnia and Herzegovina*, *Human Research in Rehabilitation*, vol. 9., no 2/2019.,
36. Malešić, S., Bingulac, N., *Pojedini aspekti opravdavanja i osporavanja instituta sporazuma o priznanju prekršaja*, *Kultura polisa*, br. 37, 2018.,
37. Martin-orteaga, O., *Prosecuting War Crimes at Home: Lessons from the War Crimes Chamber in the State Court of Bosnia and Herzegovina*, *International Criminal Law Review*, 2012.,
38. Milovanović, M., *Sporazum o priznanju krivice - pro et contra*, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, god. LVIII, br. 2/2010.,
39. Nikolić, D., *Sporazum o priznanju krivice*, *Studentski kulturni centar, Niš*, 2006.,
40. O'Hear, M., *Plea Bargaining and Procedural Justice*, *Georgia Law Review*, vol. 42, 2008.,
41. Orentlicher, D., *That Someone Guilty Be Punished: The Impact of the ICTY in Bosnia*, *Open Society Justice Initiative and International Center for Transitional Justice*, New York, 2010.,
42. Pirner, S., *Sporazumno okončanje krivičnih postupaka - pledoaje u prilog procene efekata propisa pre odustajanja od kontinentalnoev-*

- ropskih pravnih principa*, Kontinentalno pravo (KoPra) – časopis za održiv i skladan razvoj prava, br. 1/2017.,
43. Sijerčić-Čolić, H., *Evropsko krivično procesno pravo- regionalna pravna pravila o krivičnom postupku*, Pravo i pravda, br. 1/2008.,
 44. Sijerčić-Čolić, H., *Krivično procesno pravo, Knjiga II*, Pravni fakultet, Sarajevo, 2012.,
 45. Sijerčić-Čolić, H., Findrik, N., Gurda, V. et al., *Stanje i kretanje kriminaliteta u Bosni i Hercegovini u periodu od 2003. do 2012. godine*, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2013.,
 46. Simović, M., Blagojević, M., *Međunarodno krivično pravo*, Fakultet pravnih nauka Univerziteta Apeiron, 2007.,
 47. Stanković, B., *Sporazum o priznanju krivičnog dela*, Strani pravni život, br. 3/2016.,
 48. Thaman, S., *Comparative Criminal Procedure: A Casebook Approach*, Carolina Academic Press, 2002.,
 49. Tinsley, A., *Criminal Legal Aid and Plea Bargaining: Overview of International Standards and Recommendations for Georgian Legal Aid*, UNDP, 2017.,
 50. Tomčić, Z., Novokmet., A., *Nagodbe stranaka u kaznenom postupku – dostignuća i perspektive*, Pravni vjesnik, god. 28, br. 3-4, 2012.,
 51. Tomić, Z., *Krivično pravo II – posebni dio*, Pravni fakultet, Sarajevo, 2008.,
 52. Turner, T., *Plea Bargaining u: Reforming Criminal Justice*,
 53. Turudić, I., Pavelin Borzić, T., Bujas, I., *Sporazum stranaka u kaznenom postupku – trgovina pravdom ili ne?*, Pravni vjesnik, god. 32, br. 1/2016.,
 54. *Upravljanje predmetima ratnih zločina u postupku pred Tužilaštvom Bosne i Hercegovine*, Misija OSCE BiH, Sarajevo, 2019.,

PLEA BARGAININGS FOR WAR CRIMES IN BOSNIA AND HERZEGOVINA: BETWEEN REPENTANCE AND CONSENSUAL JUSTICE

Dr. sc. Vedad Gurda, Associate Professor
Faculty of Law, University of Tuzla
email: vedad.gurda@untz.ba

ABSTRACT

One of the contemporary tendencies in the development of criminal procedural law is the introduction of simplified (summary) forms of criminal procedure, aimed at accelerated resolution of criminal disputes and reducing the number of criminal cases. Among the most common forms of simplified procedure in comparative law are institute of the plea bargaining (plea agreement), which represents a settlement sui generis between the prosecutor and the suspect/accused, under which the prosecutor offers to accused certain procedural benefits in exchange for a guilty plea to committed crime.

These benefits, for example, can be reflected in proposing a more lenient qualification of the crime, or withdrawing certain elements in the charge, proposing the imposition of lenient criminal sanctions etc. There are many arguments pro et contra application of the institute in question. It is undoubted that the application of a plea bargaining contributes to a faster resolution of criminal cases and to a reduction of the costs of criminal proceedings, and at the same time such a confession, especially if it is accompanied by sincere repentance, can be a significant satisfaction for victims, etc. On the other hand, the settlement of parties in criminal proceedings can significantly jeopardize the processes of establishing material truth and corrective justice, especially in war crimes criminal proceedings.

These paper presents basic information on war crimes prosecutions in Bosnia and Herzegovina and analyzes the legal framework for its implementation, as well as the advantages and disadvantages of a plea bargaining. Statistical indicators were collected and discussed on the scope of the plea bargaining in war crimes

committed in Bosnia and Herzegovina, which have been conducted before the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY), serbian and german judiciaries, as well as courts in Bosnia and Herzegovina. It was found that about one-quarter of those convicted by the ICTY have previously concluded an agreement with The Hague Prosecution. In addition, the plea bargaining (plea agreement) applies to war crimes cases to a large extent in the courts of Bosnia and Herzegovina, where, interestingly, the scope of its application in relation to these crimes is at the level of the average application of this institute of all crimes prosecuted by the courts in Bosnia and Herzegovina, and is around 10%. The somewhat smaller scope of the plea agreement for war crimes in Bosnia and Herzegovina has been reported by the courts in the Republic of Serbia

Keywords: *Bosnia and Herzegovina war crimes, plea bargaining, International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, universal jurisdiction*